

Příloha č. 1 Obyvatelstvo podle náboženské víry¹

Obyvatelstvo celkem	10 436 560
z toho:	
věřící - nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti	705 368
věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti	1 463 584
bez náboženské víry	3 604 095
neuvedeno	4 662 455

Apoštolská církev	4 930
Bratrská jednota baptistů	3 208
Církev adventistů sedmého dne	7 391
Církev bratrská	10 865
Církev československá husitská	39 229
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice	923
Církev Křesťanská společenství	9 377
Církev řeckokatolická	9 883
Církev římskokatolická	1 082 463
Církev živého Boha	371
Českoobratrská církev evangelická	51 858
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	6 632
Evangelická církev metodistická	1 949
Jednota bratrská	2 152
Křesťanské sbory	3 450
Luterská evangelická církev a. v. v České republice	2 589
Novoapoštolská církev v ČR	96
Obec křesťanů v České republice	883
Pravoslavná církev v českých zemích	20 533
Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice	5 817
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	8 158
Starokatolická církev v ČR	1 730
Náboženská společnost českých unitářů	155
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	13 069
Ústředí muslimských obcí	1 437
Višva Nirmala Dharma	1 098
Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	3 484
Federace židovských obcí v České republice	1 129
Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna	673
Česká hinduistická náboženská společnost	427
judaismus	345
islám	1 921
buddhismus	2 617
hinduismus	210

¹ Výstupní objekt VDB. [online, cit. 09.08.2017]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=OTCR111&z=T&f=TABULKA&katalog=30719&v=v122_null_null_null#w

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:
 žák
 D-9-1-01p *chopí význam dějin jako možnost poučit se z minulosti*

Učivo

- význam zkoumání dějin, získávání informací o dějinách; historické prameny
- historický čas a prostor

POČÁTKY LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

Očekávané výstupy

žák

- D-9-2-01 *charakterizuje život pravěkých sběračů a lovců, jejich materiální a duchovní kulturu*
- D-9-2-02 *objasní význam zemědělství, dobytkařství a zpracování kovů pro lidskou společnost*
- D-9-2-03 *uvědomí příklady archeologických kultur na našem území*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- D-9-2-01p *rozliší základní rozdíly ve způsobu života pravěkých a současných lidí*
- D-9-2-01p *podle obrázků popíše pravěká zvířata, způsob jejich lovu, zbraně, předměty denní potřeby a kulturní předměty*

Učivo

- člověk a lidská společnost v pravěku

NEJSTARŠÍ CIVILIZACE. KOŘENY EVROPSKÉ KULTURY

Očekávané výstupy

žák

- D-9-3-01 *rozpozná souvislost mezi přírodními podmínkami a vznikem prvních velkých zemědělských civilizací*
- D-9-3-02 *uvědomí nejvýznamnější typy památek, které se staly součástí světového kulturního dědictví*
- D-9-3-03 *demonstruje na konkrétních příkladech přínos antické kultury a uvědomí osobnosti antiky důležité pro evropskou civilizaci, zrod křesťanství a souvislost s judaismem*
- D-9-3-04 *porovná formy vlády a postavení společenských skupin v jednotlivých státech a vysvětlí podstatu antické demokracie*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- D-9-3-01p *uvědomuje si souvislosti mezi přírodními podmínkami a vývojem starověkých státní*
- D-9-3-03p, D-9-3-04p *popíše život v době nejstarších civilizací*

Učivo

- nejstarší starověké civilizace a jejich kulturní odkaz
- antické Řecko a Řím
- střední Evropa a její styky s antickým Středomořím

KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA

Očekávané výstupy

žák

- D-9-4-01 *popíše podstatnou změnu evropské situace, která nastala v důsledku příchodu nových etnik, christianizace a vzniku států*
- D-9-4-02 *porovná základní rysy západoevropské, byzantsko-slovanšské a islámské kulturní oblasti*
- D-9-4-03 *objasní státní Velkomoravské říše a vnitřní vývoj českého státu a postavení těchto státních útvarů v evropských souvislostech*
- D-9-4-04 *vymezí úlohu křesťanství a vlivy v životě středověkého člověka, konflikty mezi světskou a církevní mocí, vztah křesťanství ke kacířství a jiným věroukám*
- D-9-4-05 *ilustruje postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti, uvědomí příklady románské a gotické kultury*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- D-9-4-03p *uvědomí první státní úpravy na našem území*
- D-9-4-03p *uvědomí základní informace z období počátků českého státu*
- D-9-4-04p *popíše úlohu a postavení církve ve středověké společnosti*
- D-9-4-04p *charakterizuje příčiny, průběh a důsledky husitského hnutí*
- D-9-4-05p *rozeznává období rozkvětu českého státu v době přemyslovské a lucemburské*
- D-9-4-05p *uvědomí nejvýznamnější osobnosti přemyslovského a lucemburského státu*

Učivo

- nový etnický obraz Evropy
- urvátění států ve východoevropském a západoevropském kulturním okruhu a jejich specifický vývoj
- islám a islámské říše ovlivňující Evropu (Arabové, Turci)
- Velká Morava a český stát, jejich vnitřní vývoj a postavení v Evropě
- křesťanství, papežství, císařství, křížové výpravy
- struktura středověké společnosti, funkce jednotlivých vrstev
- kultura středověké společnosti – románské a gotické umění a vzdělanost

OBJEVY A DOBÝTÍ. ANÍ. POČÁTKY NOVÉ DOBY

Očekávané výstupy

žák

- D-9-5-01 *vysvětlí znovobjevení antického ideálu člověka, nové myšlenky západní reformní církve včetně renance církve na tyto požadavky*
- D-9-5-02 *vymezí význam husitské tradice pro český politický a kulturní život*
- D-9-5-03 *popíše a demonstuje příběh zámořských objevů, jejich příčiny a důsledky*
- D-9-5-04 *objasní postavení českého státu v podmínkách Evropy rozdělené do řady mocenský a náboženských center a jeho postavení uvnitř habsburské monarchie*
- D-9-5-05 *objasní příčiny a důsledky vzniku třicetileté války a posoudí její důsledky na příkladech evropských dějin konkrétně absolutismus, konstituční monarchie, parlamentarismus*
- D-9-5-07 *rozpozná základní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvědomí jejich představitelů a příklady významných kulturních památek*

² RVP ZV, str. 53 -55. Jedná se o část s nejčetnějšími oddíly týkající se náboženství (vyznačené oranžově).

Příloha č. 3 Náležitosti přiložené k žádosti o udělení schvalovací doložky učebnic³

Příloha č. 1

Náležitosti přiložené k žádosti o udělení schvalovací doložky učebnic

- (1) Rukopis učebnice nebo rukopisy ucelené řady učebnic nebo poslední vydání učebnice s uvedením jména autora, názvu učebnice, předmětu (případně vzdělávacího oboru, průřezového tématu), cílové skupiny žáků [např. ročníku(ů)], stupně základní školy, druhu školy, pro který je určena. Zpracování rukopisu musí být takové, aby bylo možno posoudit jeho grafickou úroveň. Je nutné zařadit obrazovou část (byť i jen v náčrtcích). Nakladatel je povinen k textu učebnic přiložit minimálně jednu dvoustranu v podobě, jakou bude učebnice mít (včetně textů, ikonického materiálu, orientačního aparátu apod.) a která je pro celkové zpracování učebnice a její strukturu charakteristická. Měřítko a barevné provedení tohoto vzoru musí odpovídat konečné podobě učebnice.
- (2) **V učebnicích, ve kterých jsou texty dotýkající se duchovních i kulturních hodnot a tradic různých národností a kultur, musí být tato problematika v recenzních posudcích zohledněna a komentována.** Dle obsahu těchto učebnic (jde zejména o vzdělávací obory Český jazyk a literatura, Člověk a jeho svět, Dějepis, Výchova k občanství, Zeměpis, Výchova ke zdraví a průřezová témata) si nakladatel zajistí zpracování posouzení na konkrétní témata zejm. od: školské komise České biskupské konference (Thákurova 3, 160 00 Praha 6), Židovské obce (Židovské muzeum, U Staré školy 1, 110 00 Praha 1), Ekumenické rady církví (Donská 370/5, 101 00 Praha 10 - Vršovice), Muzea romské kultury (Bratislavská 67, 602 00 Brno), specializovaného pracoviště univerzitního typu problematiky týkající se islámu (např. Ústav Blízkého východu a Afriky, Celetná 20, 116 42 Praha 1), buddhismu apod., případně od dalších institucí. Stanoviska těchto institucí musí zahrnovat jejich veškeré připomínky a musí být zaslány ministerstvu spolu s jasným vyjádřením nakladatelství (příp. autora), zda jednotlivé připomínky akceptuje či nikoliv (včetně zdůvodnění jejich nepřijetí). Výběr konkrétní instituce se doporučuje předem konzultovat s ministerstvem. Zároveň se doporučuje zaslat institucím úplný rukopis učebnice nebo učebního textu, nikoliv pouze příslušný výňatek z textu.
- (3) Údaje o formátu učebnice a hmotnosti, typu vazby, použitého papíru, obálky, nosiči apod.
- (4) Údaje o předpokládané ceně učebnice.
- (5) Prohlášení, kterým se nakladatel zavazuje, že na požádání ministerstva vydá polskou verzi, popř. verzi v jazyce jiné národnostní menšiny, případně v podobě pro potřeby přepisu hmatového písma pro zrakově postižené. Náklady spojené s přípravou vydání takovéto verze budou nakladateli hrazeny ze státních prostředků. V případě pravidelného kontaktu nakladatele s ministerstvem lze tento požadavek nahradit jednorázovým prohlášením.
- (6) Pokud je učebnice součástí ucelené řady učebnic, předkládá nakladatel popis koncepce ucelené řady učebnic s anotacemi (obsahem jednotlivých dílů ucelené řady učebnic, aby bylo možné posoudit dodržení všech charakteristik ucelené řady učebnic podle Čl. I. odst. 5. První díl nově vznikající řady učebnic a koncepce ucelené řady bude zároveň posouzen Národním ústavem pro vzdělávání, školským poradenským zařízením a zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).
- (7) Ministerstvo doporučuje nakladatelství poskytnout recenzentům současně s učebnicí také metodickou příručku (pokud je zpracována).
- (8) Údaje a texty obsažené v bodech 1, 3, 4 a 6 poskytuje nakladatelství ve třech kopiích (pro recenzenty).
- (9) V případě bodu 6 a v případě článku III. odst. 5 poskytuje nakladatelství údaje a texty ve čtyřech kopiích.

³ Směrnice náměstka ministra pro vzdělávání ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic: *MŠMT ČR* [online, cit. 09.08.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/32170/download/>
Oddíly týkající se náboženství jsou vyznačeny žlutě.

Příloha č. 4 Formulář pro posouzení učebnice podle stanovených kritérií⁴

Příloha č. 5 - Formulář pro posouzení učebnice podle stanovených kritérií

Údaje o učebnici a recenzentovi/recenzentce	
Název učebnice	
Autor/ka učebnice	
Nakladatelství	
Určeno pro rámcový vzdělávací program pro vzdělávání	
Vzdělávací oblast / vzdělávací obor / obsahový okruh / průřezové téma / předmět	
Cílová skupina (např. ročník)	
Jméno a příjmení recenzenta/recenzentky	
Kritérium	Hodnocení recenzentem/recenzentkou
1. Celkový soulad učebnice s obecnými a kurikulárními dokumenty a rámcovými vzdělávacími programy	
Poznámka: 1) Platné kurikulární dokumenty a rámcové vzdělávací programy jsou zveřejněny na internetové stránce MŠMT (www.msmt.cz). 2) Učebnice musí být zcela v souladu s uvedenými dokumenty nebo principy (učebnice dokumentům nebo principům neodporuje), pokud je soulad jen částečný, označte stupeň NE.	
Stupnice hodnocení Recenzent/recenzentka uvede hodnocení pro každé kritérium. Pokud některé kritérium není ohodnoceno stupněm Ano, je hodnocení konkrétně odůvodněno v části 8. Podmínkou udělení schvalovací doložky je stupeň Ano ve všech částech. Pokud text nebude upraven, doložka nebude udělena.	Ano – je v plném souladu (není v rozporu) Ne – není v souladu (je v rozporu) (označte křížkem)
1.1. Soulad s Ústavou a zákony ČR (zejména rovnost pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství).	Ano ☐ Ne ☐
1.2 Soulad se vzdělávacími cíli a směřování k rozvoji klíčových kompetencí.	Ano ☐ Ne ☐
1.3. Soulad s očekávanými výstupy vzdělávacího oboru rámcového vzdělávacího programu (u průřezového tématu soulad s přínosem průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka).	Ano ☐ Ne ☐
1.4. Soulad s výchovou směřující k:	
a) toleranci (včetně schopnosti rozpoznat její meze) a k vytvoření plurality názorů (podložených vědeckým poznáním),	Ano ☐ Ne ☐
b) demokracii, k pozitivní hodnotové orientaci, k osobní odpovědnosti jedince,	Ano ☐ Ne ☐
c) uplatňování principu rovných příležitostí mužů a žen (učebnice neobsahuje stereotypní přístupy ve vztahu k pohlavím a vytváří předpoklady k rovnocennému formování obou pohlaví),	Ano ☐ Ne ☐
d) udržitelnému rozvoji života a k ochraně zdraví	Ano ☐ Ne ☐
e) porozumění textu, využití a kritickému vyhodnocení zdrojů informací a k obraně před manipulací.	Ano ☐ Ne ☐
1.5 Učebnice obsahuje jen objektivní a tolerantní názory bez xenofobiíh postojů k různým národům a národnostem, k náboženstvím a církvím, případně k jiným společenským a kulturním organizacím a k jejich duchovním a kulturním hodnotám.	Ano ☐ Ne ☐
1.6. Učebnice obsahuje pouze texty a grafické materiály, které nevedou k vytváření negativních stereotypů a zjednodušených zobecnění o konkrétních sociálních skupinách, národech, národnostech, rasách, pohlaví atp. a nejsou v rozporu se zákazem činnosti a propagace politických stran a hnutí a zákazem nevhodné reklamy podle § 32 školského zákona.	Ano ☐ Ne ☐
1.7. Soulad s jazykovými úrovněmi Společného evropského referenčního rámce (pouze pro učebnice cizích jazyků).	Ano ☐ Ne ☐

⁴ Směrnice náměstka ministra pro vzdělávání ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odmítání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic: MŠMT ČR [online, cit. 09.08.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/32170/download/>
 Oddíly týkající se náboženství jsou vyznačené žlutě.

2. Odborná správnost obsahu učebnice

Recenzent/recenzentka slovně zhodnotí odbornou správnost obsahu učebnice v každé z uvedených oblastí.

U konkrétních připomínek a návrhů na úpravy recenzent/recenzentka uvede, zda jde o připomínku ke zvážení či připomínku zásadní, kterou je nutno akceptovat. Připomínky je třeba formulovat dostatečně konkrétně, aby autor/ka učebnice mohl/a na připomínku konkrétně reagovat (včetně např. čísla stránky, odstavce, názvu kapitoly). Je třeba závazně navrhnout konkrétní znění textu, který recenzent požaduje doplnit nebo nahradit stávající.

2.1. Odborná správnost textové složky učebnice (soulad podávaných informací se stavem poznání v příslušných vědeckých oborech).

2.2. Odborná správnost grafické složky učebnice.

2.3. Jazyková kultura textu učebnice podle pravidel českého pravopisu.

2.4. Komplexnost daného tématu. Učebnice obsahuje všechny podstatné informace pro komplexní / ucelené osvojování tématu s ohledem na možnou úroveň dosažení klíčové kompetence nebo očekávaného výstupu cílové skupiny žáků.

Celkové zhodnocení (uved'te konkrétní a jednoznačná vyjádření):

3. Přiměřenost učebnice věku a dosaženým kompetencím žáků

Recenzent/recenzentka slovně zhodnotí přiměřenost učebnice věku a dosaženým kompetencím žáků v každé z uvedených oblastí.

U konkrétních připomínek a návrhů na úpravy recenzent/recenzentka uvede, zda jde o připomínku ke zvážení či připomínku zásadní, kterou je nutno akceptovat. Připomínky je třeba formulovat dostatečně konkrétně, aby autor/ka učebnice mohl/a na připomínku konkrétně reagovat (včetně např. čísla stránky, odstavce, názvu kapitoly). Je třeba závazně navrhnout konkrétní znění textu, který recenzent požaduje doplnit nebo nahradit stávající.

3.1. Obtížnost textu ve vztahu k cílové skupině žáků (např. přiměřenost a četnost užití odborných, faktografických a numerických pojmů, jmen a názvů, délka vět, apod.).

3.2. Přiměřenost, vhodnost a obsahová správnost grafické složky učebnice (ilustrace, grafy, písmo,...) vzhledem k věku žáků, tématu vzdělávacího obsahu, návaznosti na text atd.

3.3. Technické zpracování učebnice (zejm. velikost a typ písma, šířka řádků, typ a odolnost vazby, hmotnost, použitý papír – ekologické hledisko).

Celkové zhodnocení (uved'te konkrétní a jednoznačná vyjádření):

4. Metodické a didaktické zpracování učebnice

Recenzent/recenzentka slovně zhodnotí metodické a didaktické zpracování učebnice v každé z uvedených oblastí.

U konkrétních připomínek a návrhů na úpravy recenzent/recenzentka uvede, zda jde o připomínku ke zvážení či připomínku zásadní, kterou je nutno akceptovat. Připomínky je třeba formulovat dostatečně konkrétně, aby autor/ka učebnice mohl/a na připomínku konkrétně reagovat (včetně např. čísla stránky, odstavce, názvu kapitoly). Je třeba závazně navrhnout konkrétní znění textu, který recenzent požaduje doplnit nebo nahradit stávající.

4.1. Vybávenost základních poznatků a činností (výkladové texty, pokusy, otázky a úlohy, cvičení, shrnutí aj.) a doplňujících informací.

4.2. Provázanost výkladového textu s ostatními strukturními prvky učebnice verbálního i neverbálního typu.

4.3. Vhodnost a použitelnost zařazených poznatků a činností z hlediska naplňování klíčových kompetencí a očekávaných výstupů.

4.4. Motivační úroveň textové části učebnice.
4.5. Motivační úroveň obrazové části učebnice.
4.6. Podpora samostatné aktivity a tvořivosti žáka.
4.7. Uplatnění mezipředmětových vztahů.
4.8. Uplatňování průřezových témat.
4.9. Různorodost příkladů a ilustrativních textů, které obsahují i různé úhly pohledu na každodenní zkušenosti sociálních skupin žáků, ras, národů, pohlaví atp.
Celkové zhodnocení (uveďte konkrétní a jednoznačná vyjádření):

<p>5. Slovní komentář, další odborná vyjádření recenzenta/recenzentky</p> <p>(recenzent/recenzentka doplní další řádky a stránky podle potřeby)</p> <p>U konkrétních připomínek a návrhů na úpravy recenzent/recenzentka uvede, zda jde o připomínku ke zvážení či připomínku zásadní, kterou je nutno akceptovat. Připomínky je třeba formulovat dostatečně konkrétně, aby autor/ka učebnice mohl/a na připomínku konkrétně reagovat (včetně např. čísla stránky, odstavce, názvu kapitoly). Je třeba závazně navrhnout konkrétní znění textu, který recenzent požaduje doplnit nebo nahradit stávající.</p> <p>V učebnicích, ve kterých jsou texty dotýkající se duchovních i kulturních hodnot a tradic různých národností a kultur, musí být tato problematika v recenzních posudcích zohledněna a komentována, stejně jako vyjádření recenzentů k aktuálním společenskovoedním tématům.</p>

6. Souhrnné vyjádření k udělení schvalovací doložky	
(recenzent/recenzentka označí pouze jednu variantu)	
☐ ☐ ☐	doporučuje bez připomínek
	doporučuje s připomínkami uvedenými v části 5
	nedoporučuje a navrhuje přepracovat podle připomínek uvedených v části 5

Příloha č. 5 Hodnoticí formulář dějepis Nová škola

Nová škola Pravěk a starověk

43 kapitol

- 7 kalendář 2 0 K
- 16-17 pohřbívání, venuše 2 0 PA
- 22 bozi a pohřbívání 2 0 P
- 23 náboženství Keltů 2 + P
- 26-7 opakování 3 0 P
- 31 chrámy a kněží
- 34 Nabukadnezar II., babylonská věž 2 0 MŽ – zavádějící: (nejedná se o babylonskou říši, ačkoli návaznost na chrámy návaznost je)
 - 35 Ištar, Gilgameš
- 37 náboženství 2 0 M
- 38 opakování 2 0 M
- 39 epochy Egypta 3 0 M
- 40 faraó, chrámy, kněží 2 0 M
- 41 náboženství Egypta 1 +- M
- 43-4 pyramidy 1-2 + M
- 45 Údolí králů, chrámy 1-2 + M
- 53 opakování 2 0 M
- 54-5 Palestina 1-2 + KŽ
- 56-7 2 + HB
- 59 čínské pohřbívání 2 0 M
- 60 opakování
- 61 minojská kultura 2 0 A
- 63 mykénské hrobky 2 0 A
- 64-5 1 +- A
- 68 založení Athén 2 0 A
- 73 Akropolis – Athéna 2 + A
- 77 obětování Ifigenie 3 0 A
- 82 umění – n. motivy 2 + A
- 84 divadlo – svátky 3 0 A
- 85 olympijské hry, socha Dia 3 + A
- 86-7 opakování 2 0 A
- 89 založení města 2 0 A
 - 90 Etruské chrámy a hrobky
- 92 chrámy 3 0 A
- 94 kapitolské husy 3 + A
- 98 triumfální pochod 2 + A
- 106+109 vznik a pronásledování křesťanství 2 + AK
- 110 pronásledování za Diokletiana, povolení křesťanství 2 0 AK
- 113 opakování 2 0 K
- 119 svátky, gladiátoři 2 +- AK
- 121-2 náb. Římanů a křesťanství 1 +- AK
- 120 opakování 2 +- AK
- 128 opakování 2 0 MAK
- 130 projekt – Diokletian 2 + K

Nová škola Středověk, počátky novověku

46 kapitol

- 6-9 přehled opakování – náb. 2 0 PKŽAM
- 11 přehled říší 3 0 KI
- 12 korunovace papežem, karolinská renesance 2 - K
- 15-17 byzantské křesťanství. christianizace Evropy 1-2 +- KI
- 18 islám 1-2 +- KI
- 20 opakování 1-2 +- KI
- 21 kostel 2 0 PK
- 22 Kosmas, pohanství
- 25 Velká Morava – Konstantin a Metoděj 2 0 K
- 26 K-M 2 +- K
- 27 šíření křesťanství 3 0 K
- 28 památky 3 0 K
- 29 kostely, křesťanství v Č. 2 +- K
- 30 Bořivoj + Ludmila
- 31-3 sv. Václav
- 34 kostely
- 35 křesťanská Evropa
- 36-7 biskupství, Vojtěch, kostely
- 38 ostatky 2 +- K
- 39 kostely, papež
- 40 kříž. výpravy
- 42 opakování 2 +- KI
- 43 trojí lid 2 +- K
- 44 klérus
- 45 desátek
- 46 kostel
- 48-9 románský sloh 2 + K
- 50 opakování 2 +- KI
- 52 sv. Anežka 2 +- K
 - Přemysl Otakar II.
 - 54-5 zbožnost Václava II
- 57 církev za Jana Lucemburského 3 +- K
 - 58 kostel, biřmování
 - 59 Jana z Arku
- 59 Karel IV. arcibiskupství pražské, klenoty 2 +- K
 - 61 katedrála
 - 62 spory s arcib.
 - 63 mor – Boží trest
- 64 opakování 3 +- K
- 67 církevní města 3 0 K
 - 69 kaple, rytíři
- 71-2 gotika 2 0 K
 - 73 klášterní vzdělanost
- 75 opakování 3 0 K
- 76-7 kritika církve, Hus 1-2 – K
- 77-80 ničení klášterů 1-2 +- K
 - 78-9 umírnění x radikálové, artikuly, kříž. výpravy
- 80 basilejský sněm, kompaktata
- 81 hodnocení 2 +- K
 - 82 Guttenbergova Bible
- 83 obě víry 2 +- K
- 84 kříž. výprava, Jednota bratrská
- 85 konfesijní spory, smír 2 +- K
- 86 jagellonská gotika
- 87 opakování 1-2 +- K
- 88-9 papež, pronásledování vědy 3 – K
- 91-2 Židé 2 +- K Ž !“Židé byli neprávem obviněni z nepřátelství vůči křesťanům, mimo jiné i z toho, že zavinili smrt Ježíše Krista“
- 92 církevní svatby
- 94 humanismus, renesance, Venuše 2 + K A
- 95 reformace 2 + K
- 96 opakování 2 0 K A
- 97 situace v církvi 3 0 K

99 jezuité 2 + K
100 posílení katolictví, Majestát, katolická šlechta
101 defenestrace, pověst o záchraně P. Marii 2 +- K
102-3 Ferdinandova pout', emigrace, rekatolizace, JAK
103-4 30letá válka – Valdštejnovy konfese – stručné a zavádějící
105 konfesijní příslušnost v Nizozemí 2 0 K
106 puritáni, anglikáni 2 + K
107 hugenoti 1-2 – K
108 půst 3 0 K
110 náb. poměry, Klementinum 2 +- K Ž
111 čarodějnické procesy, židé
112-3 Bible kralická, 117 Codex gigas
opakování 2 +- K

Nová škola Novověk 27 kapitol

6-11 opakování – sloupec víra a náboženství 2 K I
12 světec v Prusku 2 0 K
13 konfese 2 +- Ž K
14 mor a Židé
15 křesťanské státy
16 n. konflikt
17 pogrom
18 c. hodnostáři 2 +- K
19 barokní zbožnost
20 modlitba
22-24 baroko, jezuité 2 +- K
25 církevní moc 2 +- K Ž
28 toleranční patent (29 shrnutí) – chyba !, „částečně zrovnoprávnil“
31 opakování 3 +- K Ž
34 duchovenstvo 3 +- K
35 výsady církve
36 klášter sv. Jakuba
38 přítomnost papeže 3 0 K
41 Židé 3 0 K Ž
45 náb. jako předmět
46 modlitební knížky
50 novogotika 3 + K
61 požadavek n. svobody 3 0 K N Ž
62 židé
66 pogromy 3 ? Ž
75 faráři, církevní pomoc 3 + K Ž P
76 židé, náb. Romů
81 opakování 3 0 Ž
82 trnová koruna 3 ? K Ž
86 Hilsneriáda
92 Hus před koncilem 3 0 K
95 Vánoce 3 + K
96 pout'
104 pogromy 3 ? Ž
106 modlitba 3 – K

Nová škola Novověk a moderní dějiny 27 kapitol

6-11 opakování – sloupec víra a atmosféra 2 +- K Ž
18 Židé 3 0 Ž N K
19 svoboda vyznání
20 vyznání
25 církevní školy 3 0 K
27 mše, zvyky 3 + K
35 svastika 3 +- P Ž
36 synagogy
39 církev v Rusku 2 ? K
44 reminiscence na JAK 3 + K
47 Gočár 3 0 K
55 Churchillův projev 3 + K
62 Židé 3 ? Ž
66 kostel sv. Cyrila a Metoděje 3 + K
71 holocaust 3 ? Ž
88 reminiscence na JAK 2 ? K
89 polit. procesy
90 perzekuce církví
96 spory na Blízkém východě 2 – Ž K I
97 islám
106 Jugoslávský konflikt 2 +- K I
107 papež
111 náb. svoboda, církevní školy 3 + N K
119 islamistický terorismus 3 – K I

Příloha č. 6 Hodnotící formulář dějepis Prodos

Prodos Dějepis 6 Pravěk a starověk

132 kapitol

7-8 rukopis modlitby, Hypnos a Thanatos 3 0 K A
10 kalendáře 3 0 K Ž A
18 duchovní život 2 0 P
20 posvátná eg. kočka 3 0 M P
24 megality 2 0 P
26 nekropole 2 0 P
28 zakopat hřivnu 3 0 K
29 pohřbívání 2 0 P
31-2 svatyně, druidové 2 + P
35 vznik měst – chrám 2 + M
36 kněží a písmo 3 0 M
38 soška přímluvce 2 0 M
39 seznam bohů, chrámové hospodářství 2 0 M
42 Ištařina brána, pantheon, chrámy, Gilgameš 2 + M
45 dobytí Araby 3 – I
46 faraonovo božství, pyramidy 2 +- M
49 moc kněží 3 0 M
50 božství faraona 3 0 M
51-2 pohřbívání, mumifikace 1 0 M
54 soška král-kněz 3 0 P
57 Vědy, přírodní božstva, kult, Buddha 2 M H B
58 Ašóka 2 + B
60 dějeprava, věštění 2 +- M
61 kovolitectví 3 0 M
62 vláda s podporou bohů 2 + M
65 Florentský kodex 3 0 P
66 pyramida v La Venta 3 0 P
67-8 mayský chrám a kult 2 +- M
70 božský Inka 3 0 P
71 misie 2 +- KP
74 dožínky 3 0 A
74 Agamemnonova maska 3 0 A
75 socha bohyně 3 + A
75-6 Ilias a Odyssea 2 +- A
78 věštírna a zakládání kolonií 2 0 A
81 založení Athén 2 0 A
85 posvátná ústava 3 + A
86 obětování 3 + A
87 náb. svoboda Kýros 3 + M
89-90 obnova Akropole 2 + A
91 n. Řeků, pantheon, věštírny 1 0 A
94 tragédie 3 0 A
95 výtvarné náměty 2 + A
100 motiv kentaura, Buddha v řeckém oděvu 2 0 A B
103 chrám 2 0 A
105 osud a věštby 2 0 A
106-7 založení Říma, božský král 2 +- A
113 úcta k předkům a dohodám 2 + A
114 n. život 1 + A
117 Caesar – nejvyšší kněz 3 0 A
119 Vestin chrám 3 0 A
125-6 náb. Říma 1 +- A K
127 křesťanství 1 +- AK
128 Milánský edikt 2 + K
129 mozaiky v Ravenně
133-4 antické motivy, uchování kultury 2 + A K
134-5 latina, jména, týden 2 + K Ž A
136-7 opakování 2 0 K A M P

Prodos Dějepis 7 Středověk

71 kapitol

4-5 opak. 2 0 P A
9-10 Karel Veliký +- K I
13-15 Hagia Sofia 2 +- K I
17-8 křesťanství ve středověku 1 + K
18 papež 1 +- K
18 schizma 1 +- K
19 mnišství 1 + K
19 pozdní a vrcholný středověk 2 +- K
21 Židé 1 0 Ž
21-4 Židé 1 +-? Ž K I !chyba zvláštní počítání dekalogu
25 Romové vydávající se za poutníky 3 +- K Ž
27 Základy islámu 1 +- I K Ž
33 přijetí křtu 2 +- K P
33-36 Konstantin a Metoděj 2 + K
37 modlitba, útoky na kláštery 2 0 K P
39 irská misie 2 + K
41 rotunda 3 + K
42-5 přijetí křesťanství v Čechách 2 +- K P
46 Olomouc, evangeliář 3 + K
47-50 románský sloh 1-2 + K
51 biřmování Karla Velikého 1 +- K
52-3 císař-papež 1 +- K
53-4 spor o investituru 1 – K
56 kostely, král Měšek I. 3 0 K
57 papež, Vojtěch 2 +- K P
59 sv. Hedvika 3 +- K I
61-2 misie v Uhrách 2 +- K P
64-5 vztah s Byzancí, mongolská invaze 2 +- K P
68-9 podpora církve, Cluny 2 +- K
70 Křížové výpravy 1 +- K I
72 Jana z Arku 2 +- K
74 sv. Vladimír 2 +- K
75-6 pravoslavi 2 + K
76 metropolita 3 0 K
79 podpora klášterů 1 0 K
79 autorita krále 3 0 K
83 motivy obrazů 1 0 K
84 rytíři 2 + K
85 církevní síť 2 +- K
86 abatyše 2 + K
89 kurfiřti 3 0 K
91-3 arcibiskupství, kale sv. Kříže 2 + K
94-6 gotika 2 + K
97 kázání Milíče z Kr. 1-2 + K
98 flagelanti 1 0 K
99-100 Jan Nepomucký, Jan Hus, Viklef 1-2 +- K
101-3 husitství 1-2 +- K
103-4 důsledky 1 – K
105 Jednota bratrská 1 + K
106-7 dvojí lid, klatba 2 +- K
108-9 kutnohorský sněm, konec schizmatu, Guttenberg 2 + K
110-1 pozdní gotika 2 + K
112-4 humanismus 2 + K
114- č. renesance 3 + K
117-9 opakování 2 K I Ž

Prodos Dějepis 8 Novověk Člověk a společnost
50 kapitol

5-6 reconquista, středověk zaměřený na víru 2 – K Ž
8-9 papež, Cortéz posel bohů, misie 3 – KM
10 nucená misie, odpor k pokroku 3 – K
12-14 reformace 1 – K
16 novokřtění, jezuité 2 – K
18-19 anglikáni, puritáni, Bartolomějská noc 1-2 – K
20 janičáři 3 – KI
23 české stavy, vypovězení židů, úkol na porovnání věr 2 +-
Ž K I
26 Melanchton, Jednota bratrská, jezuité 2 +- K
28-30 Česká konfese, gregoriánský kalendář, Židé 2 +- K Ž
31 strany 30leté války 2 – K
32-4 stavovské povstání, náb. spory, exil, JAK 1-2 3 1- K
35- Albrecht z V., nenáb. motivy války 2 +- K
39 puritáni 2 +- K
42 rekatolizace 2 +- K
44 rekatolizace, evangelický exil, JAK 3 – K
46-7 baroko, evangelík Bach 2 +- K
49 věda bez církevní kontroly 3 – K
52-3 hugenoti, církev ve Francii 2 – K
56 omezení církevní moci 3 0 K
60-1 pogrom 2 – KŽ
64 toleranční patent, rušení klášterů 2 +- K Ž
69 kněz Prokop Diviš 3 0 K
71 svoboda vyznání 2 0 N
73 desátky, privilegia 2 – K
74 duchovní ve fr. revoluci 3 +- K
78 jakobíni ruší křesťanství 3 ? K
81 náb. smír 3 0 K
91 kněz B. Bolzano, F. M. Klácel 3 0 K
96 arcibiskupství 3 0 K
98 Saint-Simon náb. a morálka 3 0 K
100 romantické kostely 3 0 K
109 pogromy v Rusku 2 ? Ž
112 Lincolnovo odvolání se na Boha 3 + K
117 svoboda víry 3 0 K Ž
120 karikatura 3 – K
129 antisemitismus a sionismus 2 0 Ž

Prodos Dějepis 9 Moderní dějiny Člověk a společnost
35 kapitol

5 opakování reformace a protireformace 2 0 K
17 pogromy 3 0 Ž
26 blahoslavení Karla I. 3 0 K
29 pacifismus 3 + n
32 pronásledování 3 ? K
35 křesťansko-sociální strany 3 0 K
38 antisemitismus 3 ? Ž
40 pronásledování 3 ? NŽ
59 likvidace Židů 3 ? Ž
64-6 likvidace Židů v Protektorátu 3 ? Ž
85 M. L. King 3 + K
90 Tito - reminiscence na Jidáše 3 – K
96 islamismus 2 +- I
101-2 boj proti náb. 2 ? K Ž
115 dozor nad náb. shromážděními, reminiscence na Husa 2 +
K
118 křesťanství v opozici, exilová nakladatelství
119 Jan Pavel II.
131 terorismus 3 – I
133 náboženská neutralita EU 3 0 N
134 válka v Bosně 3 – I

Příloha č. 7 Hodnotící formulář dějepis SPN

SPN Dějepis 6 pravěk a starověk

86 kapitol:

- 7 ikona 2 + K
- 8 kořeny náb. nepokojů 2 – K Ž I
- 10 knihovny 3 + K
- 11 věrozvěstové 3 + K
- 15-16 kalendáře, zobrazování Mohameda 2 0 A K Ž I
- 18 události epoch 3 0 K Ž I
- 25 kult matky a zvířat, pohřby, venuše 2 0 P A
- 26 rituál 2 0 P A
- 29 kněží, pohřby 3 0 P
- 31 megality 2 0 P
- 32 hudební nástroje 3 + PM
- 33 babylonská věž, kult. předměty 2 0 K Ž M
- 34 kult 3 0 o.
- 36 keltští kněží 2 0 P
- 39 oběti Germánů 2 – P
- 41-2 n. Slovanů 2 + P
- 43 kněží 3 0 M
- 45 Cyril a Metoděj – písmo 3 + K
- 48 hrobky 3 0 M
- 49 kněží, chrámy 2 0 M
- 52-4 Ištar, Gilgameš, zikkuraty, kněžky 2 0 MKŽ
- 56 Kyros 3 + M Ž
- 57-8 Palestina – chyba! chybí nevezmeš jméno Boží nadarmo (1-2 obojí, 9-10 také) 2 +- KŽI
- 61 kněží 3 + M
- 63-4 Amon, scarabeus 3 0 M
- 65-70 kult, pantheon, mumifikace, školy 2 + M
- 72 krétské pověsti 2 + A
- 75 mykénské hrobky 2 – A
- 76-7 Ilias a Odyssea 2 0 A
- 79, 82 Athéna 2 + A
- 85-6 Parthenon, věštírna 2 + A
- 89 socha Afrodity 3 + A
- 90 řecké náboženství 1 +- A
- 91 Homér 2 + A
- 92 slavnosti 3 0 A
- 93 výtvarné motivy 2 + A
- 95 chrámy 2 + A
- 96 hry, pocta bohům 3 0 A
- 99 chrám 3 + A K
- 101 etruské hrobky 2 + A
- 102-4 založení Říma, vestálky 2 +- A
- 107 založení Kartága 2 0 A
- 114 kalendář 3 0 K
- 118 oltář míru 3 + A
- 122-4 počátek křesťanství 1 +- K Ž A
- 125-6 židovská jména, Diocletianův palác, Konstantin 2 + A Ž K
- 127 zrušení olympijských her, kostely 2 +- KA
- 130 náb. Říma 1 + A
- 131 Vergilius a Múzy 3 + A
- 134 Pantheon, chrámy 2 + A
- 135 výtvarné motivy 2 + A
- 139 indická kultura 2 0 HB
- 144 Konfucius 3 + M

SPN Dějepis 7

72 kapitoly

- 10 kalendář 2 0 K I
- 11 svátky 2 + K
- 12 datace 3 0 K
- 13-16 opakování 2 0 K Ž P
- 17 soudy, chrámy, naděje po smrti 2 + K
- 19 vrstvy společností, obrazy 2 +- K
- 20 korunovace 3 0 K
- 22 pasování 3 + 0
- 23 role duchovenstva 1 + K
- 24 desátky 2 – K
- 27 slovníček
- 28 sňatek 2 +- K P
- 29 Chlodovíkův křest, 30 korunovace, 31 iluminace, evangeliář, 32 podpora vlády, 33 boj o investituru, 35 klášter v Cluny, 37 slovníček
- 38 Theodora – kláštery a kostely, patriarcha 2 +- K I J
- 39 chrámy, misionáři schizma, 40 mozaiky, 41 islám, 42 přínos arabské kultury, 43 křížové výpravy
- 45 židé 2 +- K P Ž
- 47 dřevěné severské kostely, christianizace Rusi
- 48 kostely, arcibiskupství Hnězdno
- 52 VM památky 2 + K
- 52-4 Konstantin a Metoděj, papežské povolení
- 53 rotunda sv. Kateřiny 2 + K Ž
- 56 křest Bořivoje a Ludmily, sv. Václav
- 57 Ibrahim ibn Jakub, Dětmár a Vojtěch, 58 bazilika sv. Jiří, 59 sv. Vojtěch, 60 Jitka
- 61-2 investitura, Židé, kostel sv. Jiří 2 – K Ž
- 63 chrám ve Wormsu 3 + K
- 64-5 rotundy a baziliky
- 65-6 motivy reliéfů, relikviáře 2 + K
- 66 klášterní a biskupské školy, kodexy, legendy 2 + K
- 67 církevní hudba 2 0 K
- 70-1 klášterní lesy, farní kostely 3 0 K
- 72-3 klášterní města, kostely 2 – K Ž
- 75 ghetta
- 78 Evropa po schizmatu
- 79-80 církevní kurfiřti, Jana z Arku 2 +- K
- 81 papežské schizma
- 82 kritika církve, Viklef, odpustky, koncily
- 84 křížové výpravy do Litvy 2 +- K
- 86 reconquista, Židé ve Španělsku 2 +- K Ž I
- 89 klášterní výzdoba 2 +- K M
- 91-2 kultury v Jižní Americe
- 95 Zbraslavský klášter 2 + K
- 97 sv. Anežka
- 98 lucemburští arcibiskupové 2 +- K Ž
- 100 pražské arcibiskupství, 101 katedrála sv. Víta, 102 Jan z Jenštejna, Jan z Pomuku, 103 statuta i pogromy
- 104 Jan Hus 1-2 +- K
- 105 husité, 4 artikuly, 106 kněží, obrazoborectví, kříž. výpravy, 108 Čáslavský sněm,
- 109 kacířské Čechy 2 – K
- 10-11 Jiří z Poděbrad a katolíci, 12-13 kutnohorský mír
- 114 chrám sv. Barbory
- 115-6 církevní architektura 2 + K
- 117 piety a madony, deskové oltáře 2 + K
- 117-18 teologická fakulta, překlady Bible 2 0 K
- 119 varhany, církevní hudba 2 + K
- 121 duchovní stav, soudy 3 0 K
- 124 začátek reformace 1 +- K
- 124 německá reformace, exkomunikace, selská válka, aug. mír 1 +- K
- 125 refor. Francie, spasení, Bartolomějská noc, edikt nantský 1 +- K
- 126-7 reformace v Anglii 2 – K

128-30 protestantské církve, gramotnost, jezuité, greg. kalendář 1 + K
131 katolicismus ve Španělsku 3 0 K
131-2 hugenoti v Nizozemí 2 – K
133 chrám Vasilije Blaženého 1 + K
134 janičáři 2 – K I
135 snížení role duchovních 2 0 K
135-6 přiznání privilegií, jezuité, jednota bratrská, luterství 2 +- K
137 Česká konfese 2 0 K
138-9 Rudolfův majestát, Matyášova rekatolizace, Tycho de Brahe, Maisel 2 +- K
141 humanismus 2 + K
141 chrám ve Florencii 2 + K
142 Michelangelův David, náměty z antické mytologie 2 + K A
143 znalost jazyků, školství, Bible kralická 2 + K
144 písně, mše 2 + K
147 záminka 30leté války
147 nedodržování Majestátu 2 – K
149 strany 30leté války, rekatolizace v Čechách, účast Židů 2 +- KŽ
151 čeští nekatolíci, JAK 2 – K

SPN Dějepis 8 66 kapitol

9 opakování 2 1- K Ž I
11-12 role duchovenstva, ateismus 3 0 K
15 anglikáni ve Skotsku, puritáni 2 +- K
20 protestanti v Americe, díkůvzdání 2 + K
25-6 zrušení ediktu nantského, církevní dávky 2 – K
30-1 reforma kalendář, dohled nad církví 2 0 K
32-3 exil a rekatolizace, jezuité, Jan Nepomucký 2 +- K
36+9 protestantské Prusko, náboženství ve škole 3 0 K
41 toleranční patent, Židé 2 +- K Ž
42-4 baroko: podpora zbožnosti, kostely, kláštery 1-2 + K A
45 socha Davida, obrazy světců
46 Andromeda
47 Klementinum, antické komedie, JAK
48 varhany, mše
50 Parthenon, 2 + A
57 duchovenstvo ve Francii 3 0 K
59+62 náboženská svoboda, jakobínské pronásledování křesťanství 2 +- K
69 asimilace Židů 3 0 KŽ
80-1 církve a islám na Balkáně 2 +- K I
89 germánská mytologie 3 + P
95+7 náb. svoboda 3 + N
106 Dreyfusova aféra, vznik sionismu 2 +- Ž
112 n. rovnost v armádě 3 0 N
116 japonský chrám 2 0 M
121-2 n. ve školách, n. svoboda, hilsneriáda 2 +- K Ž N
123-5 kostely 3 + K
133 modlitba za války 3 0 K

SPN Dějepis 9 nejnovější dějiny 66 kapitol

15 červený kříž, půlměsíc, hvězda 2 + K I Ž
21 gulag v klášteře 3 ? K
34 pronásledování 3 ? N Ž
38 ochrana náb. menšin 3 + N
43+8 klerofašismus 3 – K
59 Churchillův projev 3 + K
66 Marienkirche Dresden 3 – K
69 ghetto 3 ? Ž
71-3 šoa 3 ? Ž
74 genocida v Pobaltí 3 ? K Ž
85 pravoslavný kostel po atentátu 3 + K
87 Tiso, id. kodex 3 – K Ž
89 Židé v protektorátu 3 ? Ž
98 Izrael 2 +- Ž I
107 M. L. King 3 + K
112 pronásledování církve ve východním bloku 3 ? K
130 perzekuce církví 3 ? K
138 svátky 3 0 K
142 návštěva JPII.
147 reminiscence na Koniáše 3 – K
156-7 konflikt v Bosně a Izraeli 1-2 – K I B

Příloha č. 8 Hodnotící formuláře výchova k občanství

Občanská výchova 6 Fraus

46 kapitol

Člověk v rytmu času

- 9 zkratka př. Kr., gregoriánský kalendář (papež) 2 +- K
- 10 jiné kalendáře dle náboženství 3 + K P M Ž I
- 12-14 rituály a svátky, uctívání nebeských těles, tradice a svatí

Rodinný život

- 29 Polygamie v islámu 2 +- I
- 31 uzavření sňatku 3 0 K
- 36 narození – mysterium zrození – v rukou Božích 3 0 N
- 52 Robinsonova modlitba v osamění 3 0 K
- 56 Šalamounův rozsudek 3 0 K Ž (nezmiňuje se původ)

Má vlast

- 63 staročeština kretén = křesťan 3 0 K

Z historie

- 70 první svatci – Ludmila, Václav, Cyril a Metoděj 3 + K
- 74 Přemysl Pitter, Komenský, Jan Milíč z Kroměříže, Jan Hus, Josef Dobrovský, Chelčický 2 + K Ž
- 80-81 některé církevní/židovské památky 2 + K

Miniúvod do lidských práv

- 82 stvoření člověka 2 0 Ž I
- 84 společné rysy různých náboženství (příklad královny ze Sáby)
- 88 příklady porušování práv – implicitně náboženské 3 – K I
- 92 biblický bratrovrah v křížovce 3 – K

Občanská výchova 7 Fraus

40 kapitol

- 10 Svatý grál 3 0 K

Člověk a kultura – kultura

- 27 rituály kmene Načirema – ironie západní kultury 2 +- N
- 30 Múzy, Madona 3 0 AK
- 33-35 kapitola Víra a náboženství 1 +- K Ž I H B
- 36-8 Nejstarší formy náboženství 1 +- P M A
- 42 zvyky v cizině – holé nohy v kostele a mešitě 3 +- K I

Přírodní a kulturní bohatství

- 46 kostely (arch. styly) a kláštery 3 0 KI
- 50 posvátný fikus 3 0 M
- 51 uctívání vody 3 + P K

Majetek v našem životě

- 59 Biblický citát O velbloudu a jehle 3 + K

Svět kolem nás - Tolerance k národnostním menšinám

- 77 předsudky 3 0 N
- 84 citát M. Niemöllera 3 0 K Ž

Lidská práva

- 88-9 Kain a Abel, svoboda n. 3 0 NK

Rovnost a nerovnost 3 0 N

- 94 Morálka a mravnost – Velký duch 3 + P
- 99 deklaráce 3 0 N

Občanská výchova 8 Fraus

35 kapitol

Osobnost

- 8 Matka Tereza 3 + K
- 11 rituály 3 + N
- 83 Gándhí, M.L.King 3 + NK

Občanská výchova, rodinná výchova 8 Fraus

59 kapitol

Člověk ve zdraví a nemoci

- 84 Oběti a dary bohům 2 +- MA
- 127 Lidská sexualita – celibát 3 0 K

Občanská výchova 9 Fraus

44 kapitol

- 65 Záchytná sociální síť – pomáhající organizace (církve) 3 + K
- 97 písně Radúzy – modlitby 3 + K

Občanská výchova, rodinná výchova 9 Fraus

71 kapitol

- 46 rodina a zákony – uzavírání sňatků 2 0 K
- 56 Záchytná sociální síť – pomáhající organizace (církve) 3 + K
- 72 Globální svět – náboženství jako zdroj konfliktu 2 +- N
- 88-101 Péče o duševní zdraví má ikonu meditujícího jogína 3 0 H/B
- Prevence zneužívání návykových látek:
- 111 – rituály a sekty 2 – N/K

Výchova k občanství 6 nns.cz

Život v čase

5-6 Stonehenge, magie, pranostiky 2 + P

9 letopočet, gregoriánský kalendář, židovský a islámský letopočet 2 + K Ž I A

10-11 exkurs o Bibli, stvoření světa, náb. svátky 2 + Ž K I

18 opakování 2 0 K A

Život v rodině

26-7 rituály v rodině, křtiny, vietnamský oltář předků, Keltské dušičky 2 + M P K

27-8 svatba 2 0 K

28-9 manželství, polygamie 3 0 I

Život mezi lidmi

36 úvod Komenského mravoučné desatero 3 + K

38 lidská práva 3 0 N

Žiji v Evropě a ve světě

56 únos Evropy 2 0 A

Opakování 2 0 K I Ž A P

Výchova k občanství 7 nns.cz

55 kratších kapitol

Kam patřím

16 babylonská věž 2 +- K Ž

Já a společenský systém

28-9 pravoslavná církev u ruské menšiny, buddhismus u Vietnamců 2 0 K B

31 stvoření jako předpoklad rasové rovnosti 3 + K Ž

32 ochrana náb. menšin 3 0 N

34 náb. nesnášenlivost 2 +- K Ž

Já a okolní svět

37-8 slavní předkové 2 +- K

40 duchovní kultura 3 + N

48 památky v Kutné Hoře + Unesco 2 + K

66 povinnosti vojáka z povolání 3 0 N

Výchova k občanství 8 nns.cz

87 kapitol

Člověk mezi lidmi

38 vlčí děti – reminiscence na římské báje 3 0 A

41 Skylla a Charybda 3 0 A

Člověk, láska, manželství

50 uzavírání sňatku 3 0 K

Člověk ve státě

55 korunovace Karla IV. 3 + K

57 teokracie 2 0 K I

69 Chamurapiho zákoník 3 + M

Výchova k občanství 9 nns.cz

32 kapitol

4-17 oddíl Člověk a náboženství (9 kapitol)

4 Náboženství a náboženská tolerance 1 +- K I Ž P N H A

6 Judaismus – Dekalog, Tóra, rabín, modlitba a svátky, symboly 1 + J

8 Křesťanství – Otče náš, Bible, církev svátky, symboly 1 + K Ž

10 Islám – Súra 1, muslimové, Korán, mešita, tradice a zvyky, symboly 1 + I K

12 Hinduismus – Upanišada, hinduisté, védy, božstva, svátky, symboly 1 +- H, K

14 Buddhismus – příběh Siddhárty, dharma, Dalajláma 1 + B

15 Další náboženství a nová náboženská hnutí – šintoismus, taoismus, konfucianismus, sekty 1 +- N M

16 Extremismus a fanatismus 1 +- N

17 opakování 1 + J K I H B N

74-5 opakování 2 +- J K I H B N

Občanská výchova 6 SPL – Práce 24 kapitol + 5 opakovacích

1. Cyklus dne, týdne a roku 2 + K P I

6-7: roční cyklus, svátky, týden (stvoření světa), jiné kalendáře (islám)

8 náb. svátky, rituály

9 Mojžiš a světová náboženství

10 gregoriánský kalendář, další kalendáře

3. Naše škola

18 Řád – Desatero 3 + K Ž

4. Moje rodina

21 Mnohoženství v islámu 2 +- I

8. Manželství a rodičovství

36 církevní sňatek 3 0 K N

13. Vánoce 1-2 + K

56 původ

57 kostel

58 narození

59 půlnoční

60 zvyky aj.

15. Pověsti o počátcích českého národa 3 0 K

69 Konstantin a Metoděj

16. Naši slavní předkové 2 + K

73 sv. Václav, Ludmila

74-5 Anežka, Hus, Jiří z Poděbrad, Chelčický, Komenský

18. Mateřský jazyk 1-2 + K Ž

81 Velikonoce

82 Bible, příběh o Babylonské věži

84 Komiks o Velikonocích

87 otázky v opakovací hře 3 0 K

22. Praha – matka měst 2 + K I Ž

95-6 židovské město

99. Tóra – Bible – Korán

23. Významná místa naší země 2 + K

100-101 Karlštejn, Terezín

102 Velehrad

24. Mou vlastí je... 3 ? Ž

107 židovská menšina

Výchova k občanství – učebnice pro 6. až 9. ročník ZŠ Gaudeamus

Kapitoly jsou pouze číslované a nadepsané rozvíjenou kompetencí.

Člověk ve společnosti 10 kapitol

17 korunovační klenoty, 7 klíčů 2 + K

18 Karel IV., arcibiskupství

19 lípa – lignum sanctum

27-8 náb. nesnášenlivost 3 – N

44-5 kolébka kultury, dietní předpisy 3 0 Ž I A K

51-2 kostel a slavnosti

77 Anežka Česká, solidarita 3 + K

82 Charita, ADRA

106 předsudky 2 – K Ž I P H

111-3 Židé, teoložka, náb. Indů a Ogalů

115 podněty xenofobie 2 0 K I

117 Francie a šátky ve školách

127-8 program dělnické strany – hodnoty, xenofobie

Člověk jako jedinec 4 kapitoly

164 metafora bůh/d'ábel 3 – N

170 láska – citát Jana Pavla II. 3 + K

Stát a hospodářství 7 kapitol

243 magické předměty 3 0 P

Stát a právo 10 kapitol

291 hymna Velké Británie 3 + K P

293 vnuk Thora

296 theokracie

299 sv. Václav

344 Gándhí 2 +- N I

346 implicitně šaría

350+5 práva

358-9 + 360-2 Ústava ČSR

370-3+5-6 uzavření manželství 2 0 K

428 sňatek imáma 3 – I

Mezinárodní vztahy a globální svět 6 kapitol

467 Červený kříž a Červený půlměsíc 3 + K I

506-516/26? 1-2 +- I K Ž

506-8 příběh islamisty + reflexe

512-13 teroristické organizace

515-16 Islám

Příloha č. 9 Hodnotící formuláře etická výchova

Národní institut pro další vzdělávání:

Etika pro 6.-7. třídu

- 10 citát kniha Přísloví 3 + K/o
- 20 gordický uzel 2 + A
- 28 mít víru jako zásada 3 + N
- 34 citát Konfucius 3 + M/N
- 39 náčelníkovo poselství 2 + P
- 46 rozvoj duchovní oblasti v dospívání 2 + N
- 58 modlitba jako nepozornost 3 0 N
- 60-61 Hus a pravda, řeholnice a lež 2 + K
- 63 sedm divů světa 2 + MAIK
- 74 citát Konfucius, JAK 3 + MK/N
- 76 Kolumbus a kardinál 3 – K
- 79 citát Ježíše 3 + K
- 82 osobnosti 3 + K
- 86 M. L. King 3 + K
- 99 přísloví 2 + Ž

Etika Fraus

příběhy, postava mimozemšťana Huga
10 kapitol (na 4-6 stran) + 6 aplikačních témat (na 2 str.)

- 8 teolog Bruno Ferrero 3 0 K
- 31 mandala, náboženské city 3 + B N
- 54 příběh z pekla, odsouzení pasivity 3 0 N
- 61 náboženské předsudky 3 0 N
- 64 náboženské etické normy 3 0 N K Ž
- 65 obětní beránek
- 75 téma Duchovní rozměr člověka – hledání dobra 2 +- K I B
H N
- příběh 30 hříchů žáka Karpíška
- 76 víra x náboženství
- 77 sekty

Národní institut pro další vzdělávání:

Etika pro 8.-9 třídu

- 13 svoboda náboženského vyznání 2 + N
- 38 partnerka snů – duchovní rovina 3 + N
- 65 citát 3 + B
- 68 polygamie v islámu 2 – I
- 69 Boží mlýny, Théseus 3 +- KA
- 91 muži x ženy v islámu 3 +- I
- 96 smrt 2 +- N
- 97-8 světová náboženství 1 +- J K I B H
- 99 sekta 1 – N
- 100 Matka Tereza, Gándhí 1-2 K H
- 101 Zlaté pravidlo 2 + N
- 111 víra bez lásky 3 +- N
- 114 pohádka Bůh v ráji 2 + KŽ

ČTEMENENJEN Z KNIH STARÉHO ZÁKONA

V mytologických mnoha národů nacházíme vypravování o potopě světa. Objevuje se v hebrejských textech, ale i literatuře řecké, indické aj. Kromě Bible je toto téma nejznámější z Eposu o Gilgamešovi. Pro srovnání si přečtěte dvojí podobu tohoto příběhu.

VI. Přečteš Bibli na lidstvo potopit? Kdo byl vyvolán, aby přežil?
Jaké byly jeho vlastnosti? Jak žil? Ze vody opadl?

I řekl Hospodin Noemu: Rozhodl jsem se sklonovat se vším tvorstvem, neboť země je plná lidského násilí. Záhledím je... Vyděl ty a celý tvůj dům do archy, neboť vidím že ty jsi přibývající spravedlivý... Vody zmáčknou a staře jich na zemi přibývávalo. Archa, postav ji na hladině vod... A zbytky všechno tvorstvo, které se na zemi pohybuje... Když přefořo šou padesát dní, začaly vody ze země ustupovat a opadávat... archa spočinula na vrcholcích Araratu... Tak Noe vyvolal všechny tvorstvo, která vstoupila s ním, aby je vyvolal a vstoupil s ním... A houbičce kam čmu v době večerní přišla, a plně měla v zobbáciu čtrty, olivový lístek. Tak Noe pozval, že vody ze země ustoupily.

Génesis, Starý zákon

VII. Objevíte nějaké shody či odlišnosti v líčení potopy ve Starém zákoně a v sumerském eposu?

I ztuložilo srdce velkých bohů potopu smlát...
Kníže Ea přemlouvá s nimi:
Uložte surpapraky synu Ubara-tutu,
odejdi z domů v Pošta v'vod.
Všechno žvovaci, sémé do lodí uveď...!
Po šest dnů a sedm noci
s potopou buďeš vitr a lížní bouře srovnala zemi.
Na moře jsem pohlédl, v šude zavladlo ticho
a všechno lidstvo se v bahno proměnilo.
U hory Nisir přišla loď...
A když sedmý, na desátý den,
houbička jsem vyslal, volně vypustil ven.
Vykřikla houbička a vrátila se.
Vysal jsem hu vrata, volně vypustil ven.
Vzálet havran a spatřil opatřiláčk v'vody.
potrvou hiedi, poleutej a křáká, ale nevrací se...

Epos o Gilgamešovi, kolem 3. tisíciletí př. n. l.

Mnohá líčení historických událostí se velmi liší, podle toho, na které straně stál autor. Zajímavou ukázkou je svědectví o tažení asyrského krále Sancheriba do Palestiny v r. 701 př. n. l. Král tehdy obléhl Jeruzalém.

VIII. Je křesťo národnost Starý zákon? Kdo ti jistiny zpísoběna zv'žít?
Cítíš křesťo národnost Starý zákon? Jaké byly jeho vlastnosti?

Porom Sancherib, král asyrský, poslal své služebníky k Ezechiasovi, králi Judskému, který byl v Jeruzalémě, a vzkázal mu: Na co spěcháš, že chceš zůstat v obléhacím Jeruzalémě? Znáš bohů židůného narodu, neodokážou vysvobodit svůj lid z mých rukou ani z rukou mých otců... Proto se král Ezechias a přebíráš modlitbu a upřísně volání k r'chocun. Hospodin poslal anděla a zahubil v tabore asyrských zpět všechny v'vody a velitele. Král musel s ostudou odlatnout zpět do své země. Když vešel do domu svých bohů, tj. kteří zřekli žal čmu jana, ležtam srazil mečem. Mnozí pak přišli do Jeruzaléma dary Hospodinu i Ezechiasovi, králi Judskému. Od té chvíle byl v oběch všech národů vyvýšen.

Deut. kniha Iseptimá, Starý zákon, 3-4, 8. st. př. n. l.

Ve Starém zákoně nalžením a také texty umělecké - lyrické písně - lyrické písně, vrací žalmy i mnohá proctví. Byly čteny, vypravovány, naputo bovány a zruvo zpracoovány po stáletí a mnohé jsou d'edné zpracoovány za vzor.

X. Nášlehněte, vaše jsou pověřovány za nepřekročíte milostnou p'seň všech lid. Jaké byly jeho vlastnosti? Jaké byly jeho vlastnosti?

Jak jsi krásná, přitělně m'le, jak jsi krásná, přitělně m'le, od tvé jsou houbička, pod závojem, vlasů tvé jsou stáda koz, které se hrnou z hory Gil'adu. Zaby tvé jsou jako stádo ovč před stříháním, jež z brodně vystupují, jako karmunová šňurka jsou tvé tvy...

Pěsň písní, Starý zákon

XI. Mnohá esat Starého zákona má filozofický charakter. Nad čim se zamýšlí autor? Jihlne tak jednolučně pasáže? Mobila by být poučením i pro nás?

Všechno má svůj čas
Všechno má svůj čas
Je čas prosest i čas umírání,
Je čas smát i čas trhat;
Je čas plakat i čas smát se,
Je čas mlčet i čas mluvit;
Je čas milovat i čas nerávidět,
Čas boje i čas pokoje.

Podmání Záb. Asyřský, asyřský text z 7. stol. př. n. l.

6, str. 75 V zemi olympských bohů

• Kde sídlili řeckí bohové?
• Jaké vztahy mezi sebou měli?
• Jaké měli vlastnosti?
• Vymenujte nejvýznamnější řecké bohy a u každého uveďte, které činnosti ochraňovali?

A N E C O N A V C

O DIOVI A JEHO VLÁDE
Již příchod Dia na svět byl dramatický. Jeho otec byl totiž krutý Kronos, jenž ze strachu o svou vládu požíral vlastní děti, které měly navěky přežít v jeho útrobách. Proto Rhea místo novorozeného a Kronovi odezvala Dia tajně připravenou na svůj boj s otcem. Zeus se líčivě zápas, jehož se účastnil mimo jiné osvočené sourozenci, Tián, Křesťopové i stonučí obři. Křesťopové a stonučí obři, prohlašeli se vládcem a usadili se na Olympu. Proslul nejen svou vládou, ale také nekonečným zaleťnictvím, což velmi pokřoovávalo jeho manželku H'ru. Z jeho stýd s pozemskými ženami vznikla řada největších řeckých hrdinů (ofe- devším Hérakles). Svou manželkou H'ru dceru zrodil osvočením sám, Athéna totiž vyskočila v plně z jeho hlavy.

NEJSILNĚJŠÍ Z HRDINŮ, VELKÝ PŘÍTELE CLOVĚKA

PROMÉTHEUS
Prométheus byl Tián; byl pověšen stvořením clov'ka. Naučil lid mnoho dob- řeho - tavení kovu, řemeslnu, umění psát, číst a počítat. Řískoval kvůli nim Zeus na lidi rozžněval a odebral jim ohně, Prométheus jim ho z Olympu tajně přinesl. Za to Zeus připoutal na nejvyšší kavkazskou skálu u orei, který každý den přilétal, mu vždy ukloval kus kůže, musel Prométheus odsouzen k nekonečným mukám. Nakonec ho osvobodil hrdina Hérakles. Aby se spínila Diova slova o věčném připoutání ke skále, musel Prométheus nosit prsten s kamenem. Na jeho počest od té doby nosí takové prsteny i lidé.

řecké kameny, Hellenové, pastevčevství, olivy, vinná réva, rodova společenství, mytologie, Olymp, Zeus, Héra, Athéna, Arés, Apollon, Dionýsos

PRO PŘÍSTÍ KAPITOLU
Můžete z řeckých bohů uvést nějaký příběh, jak bohové ochraňovali vítězství a prohry lidí, např. v trojské válce nebo za Odysseovy plavby?

Pokud jste navštívili pravěkou sbírku Národního muzea, vzpomene si na vit- rinu, v níž jsou vystaveny kopie zlatých předmětů z Mykén? Jestli ne, nezapo- mente se na ně podívat při nejbližší pří- ležlosti.

ŘECKÉ V JEJICH MYTICKÝ BOHOVÉ
Řeckí bohové tvořili rodinu, která v mnohém připomíná patriarchální rodinu lidskou. Vedoucí postavou měl Zeus, jenž se ho někdy snažil oklamat. Ctenové rodiny se měli rádi, ale někdy se mezi sebou hádali a zářili na sebe. Každý z nich ochraňoval a dozrál na některé lidské činnosti. Společně žili v palácích na Olympu; zde popíjeli božský n'ektar a jedli božské jídlo ambrozii, které je čimly dokonalejší a nesmrtelnější.

					
Zeus - bůh nebe, bůh mlva, a námořního loďstva, vláda všech moř- ských zvířat.	Hera - bohyně manželství, bohyně vlády, bohyně manželství, bohyně vlády, bohyně manželství, bohyně vlády.	Arés - bůh války, bohyně války, bohyně války, bohyně války.	Dionýsos - bůh vína, bohyně vína, bohyně vína, bohyně vína.	Hermés - bohyně světla, bohyně světla, bohyně světla, bohyně světla.	Prométheus - bohyně ohně, bohyně ohně, bohyně ohně, bohyně ohně.

V ZEMI OLYMPSKÝCH BOHU
Jin Balkánského poloostrova byl v průběhu několika set let osídlen množstvím kmenů. Usadily se ve vnitrozemí i na pobřeží. V průběhu staletí začaly užívat společně jméno Hellenové, kterými se příslušníci tohoto etnika označují dodnes. České pojmenování řeckové pochází z latiny.

Na dlouhém a členitěm pobřeží zakládali rybářské a obchodní osady. ve vnitrozemí chovali dobytek a pěstovali olivovníky a vinnou révu. (viz také str. 77). Strmé srazy vysokých pohorí znesnadňovaly vzájemné kontakty. Mezi skupinami kmenů žijících v různých částech země měli i mnoho společného - nikdy nedošlo k jejich sjednocení. Hellenové však měli i mnoho společného - vili různými dialekty (nářečím). Měli společné vlastnosti, jež jim umožnily mezi osídlenými obyvateli středomoří vyniknout: byla to schopnost přijímat nové podněty, využívat je a vylepšit, houževnatost, tvořivost, úsilí o dosažení ideálních cílů, soutěživost, ale i tvrdost, sebevědomí, neústupnost a vznešlost.

Kromě jazyka spojovadlo Helleny polyteistické náboženství řecké báje jsou propiřacovány soubojem vyprávění o několika generacích bohů a jejich vlivu na svět i clov'ka. V čele rodiny postaveni generace bohů sídlících na Olympu je největší postava řecké mytologie - Zeus, jehož manželkou je ochraňkyně rodiny Héra.

OPAKUJEME SI A PŘEMÝSLÍME
1) Můžete vyjádřit rozdíly mezi skupinou bohů uctovávaných v Egyptě a v řecku?
2) Čím se lišila řecká pítroda od egyptské a mezopotámské?

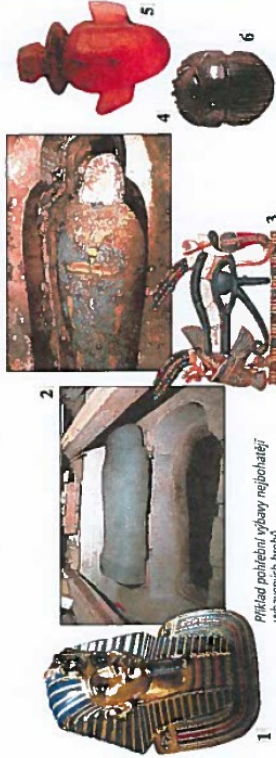
STAROVĚKÝ EGYPT

Božský vládce a jeho lid

...Otvěřili jsme jejich sarkofágy i rakve...Nalezli jsme vznešenou mumii krále vyzbrojeného jako bojovníka. Na krku měl mnoho amuletů v podobě posvátných očí a zlatých ozdób a na sobě měl zlatou masku. ...jeho rakve byly vyzdobeny všemi druhy drahokamů. Vzali jsme zlato, které jsme našli na vznešené mumii tohoto boha, jeho amulety...a ozdoby...Nalezli jsme královskou manžetku podobně ozdobenou a také jsme vzali všechno, co jsme na ni našli.

(z přírodní kaménka Amarna, který se účastnil vykopání hroby krále Sektensena II. a jeho manželky Nebast. Asi 1126 př. n. l.)

Vyhleďte část textu, která svědčí o tom, že Egypťané považovali vládce za boha. **5** Ověřte si význam slov mumie, amulet a sarkofág. Najděte amulety ve tvaru srdce, skarabea a Horova oka. Ukažte obrázek sarkofágu, mumie a faraonovy zlaté masky. **MOŽE!** Kde byla naleziště vzácného kovu, který Egypťané používali při výrobě ozdób?

Příklad pohřební výbavy nejbohatší vyšeňských hrobů

Nejen pyramidy, nýbrž i mnohé hrobky vytesané do skály nebo postavené uvnitř chrámů se dochovaly dodnes. Patřily zejména králům, ale též vysoko postaveným úředníkům. Výbava a vyzdoba hrobek měla zesnulým sloužit na onom světě.

Faraoni, vládcové v roli bohů

Vládcům z Horního Egypta se podařilo ovládnout celou oblast až po Středozemní moře. Vytvořili jednotný stát. Tomu vládl král, kterému Egypťané říkali **faraon**. Ojedinele, než jejich synové dospěli, řídili zemi ženy z královské rodiny. Výjimečně vlády i jako samostatné královny.

Vládcům pomáhali početní úředníci, později i kněží a vojáci. Všechny tyto funkce časem splyvaly, takže jeden člověk mohl být zároveň úředníkem, vojenským velitelem i knězem. Většina úředníků a kněží byli muži, ale některé úřady zastávaly také ženy.

Královna Hšepšepát (1479–1457 př. n. l.)

Zosnoví faraona, dílně boha, z Káhy (přibližně 300 př. n. l.)

C022 Zjistěte, kdy došlo v Egyptě ke vzniku jednotného státu. **5** Co je reliéf? Prohlédněte si reliéf zosnoví faraona. Kterou panovníkovu vlastnost umělec zobrazení tím, že ho takto zobrazil? Najít odpověď vám umožní informace na liště.

Skarabea považovali Egypťané za zjevení boha vycházejícího slunce. Jeho úkolím bylo dopřít sluneční kotouč na oblohu.

Vrubákn posvátný (Scarabeus sacer)

Proč asi spojovali Egypťané skarabea se Sluncem?

Hřbitov pomířený vanýdly

Co bylo příčinou ničení hrobů zamořených lidí ve starověkém Egyptě? Co si myslíte o líkách, kteří ničí hrobky na dnešních hřbitvech?

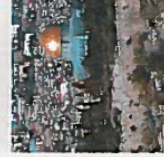
Květ lotosu

Lotosový květ se stal pro Egypťany symbolem nezníteného, stále se obnovujícího života.

6, str. 129 Římané přebírali a dále rozvíjeli kulturu mnoha národů

Hebrejská Bible se stala i součástí Bible křesťanů. Pod názvem Starý zákon tvoří její první část. Druhou částí je Nový zákon, který přináší především svědectví o životě Ježíše Krista.

Současný pohled na historickou část Jeruzaléma

Pokuste se zjistit, která náboženství považují Jeruzalém za posvátné město.

Současný Izrael

Předpona mono- má význam jeden. Předpona poly- znamená mnoho.

Proč mu říkáme monoálánek?

STAROVĚKÝ ŘÍM

Zlatý symbol svícen

V římské říši se šířily i náboženské zvyklosti jiných národů. Zvláštní postavení mezi nimi zaujímal judaismus. Jeho nositeli byli Židé. Židovské náboženství vyznávalo jediného boha a šířilo víru v příchod spasitele, který přinese záchranu utlačovaným lidem. Jejich víra se stala základem pro vznik křesťanství.

C059 Zopakujte si základní myšlenky a pravidla spojené s judaismem. Porovnejte s tím, co již víte o náboženství říeků a Římanů.

Za ústřední postavu křesťanství je považován židovský kazatel Ježíš Kristus

Kříž symbol křesťanství

Ježíš se podle starých spisů narodil za vlády císaře Augusta v palestýnském městě Betlémě. Když mu bylo třicet let, začal mezi lidmi šířit myšlenku vzájemné lásky, pomoci a dobročinnosti. Zavrhoval násilí, obklopaní se majetkem a přepychem. Hlásal, že jsou si všichni lidé rovni. Všichni, kteří dokážou žít v souladu s Božím zákonem, nezahynou, budou žít věčným posmrtným životem a budou spaseni. Po vstupu do Jeruzaléma byl Ježíš lidmi uctíván jako spasitel očekávaný podle proroctví. Židovští kněží ho prohlásili za buřtice a vymohli si, aby byl ukřižován. Křesťané věří, že Ježíš Kristus třetí den po svém pohřbení vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa. Očekávají jeho druhý příchod a připravují se na něj.

Křesťanství postupně získávalo velkou oblibu a podporu

Římská vládcové se křesťanství obávali a jeho stoupence pronásledovali. Křesťané proto svou víru skrývali a k bohoslužbám se scházeli tajně v **katakombách**. Až císař Constantinus si uvědomil, že křesťanství je již natolik rozšířené, že by mu mohlo pomoci sjednotit obyvatelstvo celé říše. Od té doby se stalo státem uznávaným a podporovaným náboženstvím.

Mnoho obyvatel římské říše žilo v podmínkách krajní nouze. Vysvětlíte, proč právě u nich získalo křesťanství největší oblibu a podporu. **C110** Kdy došlo ke zrovnoprávnění křesťanství?

Katakomby, podzemní chodby sloužící jako pohřebiště. V době pronásledování křesťanů místo tajných bohoslužeb.

Shrnutí

Římané dbali na výchovu a vzdělání svých dětí. V učité měli nejen své bohy, ale i slavné básníky, filozofy a řečníky. Později začali mnozí vyznávat křesťanství, víru v jednoho boha a s ní spojená přikázání, jak mají lidé žít.

1 Popište průběh vzdělávání v římské říši. Vyhleďte podobnosti se současností. Co vás nejvíce zaujalo?
2 Která z náboženství uvedených v této lekci vyznávala víru v jediného boha? S pomoci údajů na liště zdůvodněte, proč se jim říká monoteistická.

925-935
Vláda knížete
Václava

28. 9. 935
Zavražděn kníže
Václav ve Staré
Boleslavi

935-969/972
Vláda knížete
Boleslava I. Upev-
nil přímou vládu
rodu Přemyslovců
nad celými Čechami.

972
Založen ženský
klášter benediktinek
v kostele sv. Jitry na
Prážském hradě

973-976
Založeno pražské
biskupství

972-999
Vládí Boleslav II.

982
Druhým pražským
biskupem se stal
Slaňnikovec Vojtěch.

993
Klášter benediktinů
v Břevnově
se stal prvním
mužským klášterem
v Čechách.

995
Na hradě štíh
v Libici nad Cadi-
nou vyměřeni
Slaňnikovci

997
Vojtěch zemřel
mučednickou
smrtí mezi pohany
v Prusku.

999-1003
Boj o moc mezi
bratry Boleslavem III.
Ryňavým, Jaronji-
rem a Oldřichem

SYSTEMATIZACE UČIVA O RANÉM STŘEDOVĚKU

Ohlédnutí za raným středověkem

Připomeňte si s pomocí úkolů v této lekci významné události raného středověku. Při ověřování svých znalostí využijte učebnice, poznámky i další informační zdroje.

Středověké vyobrazení zachycující učení o trojím lidu

Život rané středověké evropské společnosti se opíral o křesťanskou víru

- 1 Vyberte vhodné znázornění, které bude zachycovat organizaci církve. Vyznačte, kteří církevní hodnostáři ji řídili.
- 2 Zdůvodněte, proč měly kláštery rozhodující význam pro uchování vzdělanosti.
- 3 Na které dvě části se křesťanská církev v raném středověku rozdělila?
- 4 S pomocí obrázku vysvětlíte učení o trojím lidu.

Zápas o nadvládu nad Evropou

Starověká římská říše nezamíkla celá. V její východní části vládli byzantsí císařové. Na západě získal první císařský titul Karel Veliký. Ve jménu šíření křesťanství se snažil vytvořit silný stát, který by zahrnoval západní i střední Evropu. Na jeho úsilí navázali císařové Svaté říše římské. Část jižní Evropy ovládali muslimové.

- 5 **M 0168** Vyhleďte nejvýznamnější říše, které po skončení doby stěhování národů v Evropě existovaly.
- 6 Vyhodnoňte, co z byzantského umění a vzdělanosti ovlivňovalo i další národy v Evropě.
- 7 Shrňte, čím se proslavil Karel Veliký.
- 8 Najděte příklady, kdy se šíření náboženství stalo prostředkem ke zdůvodnění mocenských výbojů.
- 9 Doložte, čím se proslavila arabská věda, umění a hospodářství.
- 10 Vyhleďte příklady spolupráce a soupeření mezi papeži a světskými panovníky.

Ve franské říši vzniklo nové uspořádání společnosti

Panovníkovi s řízením země pomáhali veškeré i církevní hodnostáři. Za své služby byli odměňováni půdou nazývanou léno. Půda se propůjčovala i těm, kteří na ni pracovali. Vrchmosti za to odváděli různé poplatky a dávky.

- 11 Vysvětlíte s použitím pojmu pán a leník, jak fungovaly lenní vztahy.
- 12 Popište, jakou úlohu měli v lenním systému poddani.
- 13 Zdůvodněte, proč byla ve středověku nejcennějším majetkem půda.
- 14 Doložte na příkladech, že kořeny dnešních evropských států lze sledovat již od raného středověku.

SYSTEMATIZACE UČIVA O RANÉM STŘEDOVĚKU

Románské umění spojilo většinu západní a střední Evropy

Románské umění se šířilo spolu se západním křesťanstvím. Zlepšené hospodářské podmínky umožnily vznik nákladných kamenných staveb.

- 15 Vysvětlíte rozdíl mezi rotundou a bazilikou.
- 16 Najděte v učebnici ukázky románského výtvarného umění a literatury.
- 17 Vyhleďte, kde se v Evropě raného středověku používala latina, řečtina, staroslověnština a arabština.

Západní Slované se usadili i v českých zemích

Slovanské kmeny se na konci období stěhování národů rozšířily z území mezi Vislou a Dněprem do střední a jižní Evropy. Postupem doby vytvořily své první státy.

- 18 Shrňte, co víme o životě prvních Slovanů.
- 19 Vysvětlíte přínos sv. Cyrila a Metoděje pro naši i evropskou vzdělanost a kulturu.

20 Vysvětlíte, jaký je rozdíl mezi pověstí a kronikou. Zvažte, o kterém období našich dějin se dozvídáme pouze z pověstí. Využijte při tom obrázky na této stránce.

Přemysl Otáče, vyobrazení ze znojanské rotundy (12. stol.)

Praotec Čech (19. stol.)

- 21 Jmenujte tři osobnosti z našich dějin, o kterých byly napsány legendy. Vysvětlíte, co měly tyto osobnosti společného.
- 22 Pohovořte o úspěších vybraných panovníků z rodu Přemyslovců. Vyberte ty činy, které vedly k posílení českého státu. Svůj výběr zdůvodněte.

Shrnutí

Zánik západní části římské říše vyvolal změny v celé Evropě. Nové období trvalých přibližně tisíc let se nazývá středověk. Jeho prvními sedm set let, kterým říkáme raný středověk, položilo základy této nové společnosti.

- 1 Vyhodnoňte klíčová slova v nadpisech, která vypovídají o tom, co nového se v době raného středověku objevilo v náboženské, politické, hospodářské a kulturní oblasti.
- 2 Vyberte si v kapitolách o raném středověku národ, stát, osobnost, událost nebo novinku, která vás zaujala. Připravte si o vybraném tématu krátkou prezentaci.

1003-1004
Boleslav Chrabrý
českým knížetem

1004-1012
Vláda knížete
Jaromíra

1012-1034
Vláda knížete
Oldřicha

Asi 1019-1020
Český kníže Oldřich
dobil Moravu,
kterou předtím
ovládali Poláci.

1035-1055
Knížetem Oldřichův
syn Břetislav I.

1039
Kníže Břetislav I.
se v Hnězdně
zmočil osmnáct
sv. Vojtěcha.

1063
Obnovení morav-
ské biskupství

1085
Vratislav II. získal
pro svou osobu titul
krále.

12. stol.
Období bojů o moc
mezi Přemyslovcí

1045-1125
Žil kronikář
Kosmas.

1126
Kníže Soběslav I.
ponoril v bitvě
u Chlumce římské-
ho krále Lothara III.

1158
Vladislav II. získal
od císaře Fridricha
Barbarského
královský titul.

Kolem r. 1179
Morava začala být
označována jako
markrabství.

PŮVODNÍ ŘÍMSKÉ NÁBOŽENSTVÍ

ŘÍMSTÍ BOHOVÉ

V nejstarších dobách uctívali Římané řadu přírodních sil a jevů – duchy slunce, vody, rostlin a jiné. Později převzali většinu bohů od Řeků. Spolu s bohy převzali také báje o nich.

Vzpomeňte si, jak se jmenovali hlavní řeční bohové. Co všechno jste si o nich zapamatovali?

Vysvětlete, co je to báje. Jmenujte řecké báje, které znáte. Který český spisovatel tyto báje převyprávěl?

Římané uctívali desítky různých bohů, ale tři z nich byli nejvýznamnější. Byl to vládce bohů Jupiter (2. pád Jova) – obdoba řeckého boha Dia.

Jeho manželkou byla bohyně žen a dětí Juno – obdoba řecké bohyně Héry.

Třetí nejdůležitější římskou bohyní byla bohyně moudrosti, války a řemesel Minerva, obdoba řecké Athény. Tito tři bohové byli uctívání jako ochránci města Říma v chrámu na vrchu Kapitól.

Jupiter měl stejně jako Zeus bratry: boha moře Neptuna a Plutona, vládce podsvětí, mrtvých a bohatství. Mezi nejstarší uctívané bohy patřil bájný král lůlce a bůh úrody Saturnus. Bohem války byl Mars.

2. Které planety (planetky) byly pojmenovány podle římských bohů?

3. Římané uctívali i další bohy, např. bohyni lásky a plodnosti Venuši nebo bohyni květin a jara Floru. Kovářům pomáhal bůh ohně Vulkan, zemědělcům uctívali bohyni obilí Cereru (1. pád Ceres).

Které české slovo má stejný význam jako „vulkán“? Jak je spjato s bohem Vulkanem?

Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledejte význam slova „flóra“.

DOMÁCÍ BOHOVÉ A BŮŽCI

Vedle veřejně uctívaných bohů měla každá rodina doma sošky domácích bůžků.

Důležitou bohyní byla strážkyně domácího krbu Vesta. Posvátný byl i oheň domácího krbu každé rodiny.

4. Particijové projevovali velkou úctu svým zemřelým předkům, jejichž voskové masky uchovávali rovněž ve svém domě.

domácí bohové: anglicky – household gods [ˈhaʊshəʊld ˈɡɔːdz] německy – die Hausgötzen

Sopka (vulkan): Zeměpis 6, 2. díl, str. 14
Sluneční soustava: Zeměpis 6, 1. díl, str. 11–16

CHRÁMY A OLTÁŘE

Bohům byly zasvěceny chrámy, které byly chrápany jako obydlí příslušného boha.

Podobu chrámu převzali Římané od Řeků a ti zase od Etrusků.

2. Chrámy obvykle zůstávaly zavřené. Otevíraly se jen ve svátečních dnech bohů, kterým byly chrámy zasvěceny, nebo při zvláštních příležitostech. O jejich udržování se starali kněží.

Na oltáře před chrámy byly přinášeny oběti, aby byli bohové lidem nakloněni. Často se obětovala zvířata.

3. K hojně provozovaným obřadům patřilo v anitce věštění. Mezi věštkyněmi proslula Sibylla z města Kymé nedaleko Neapole. Knihy jejich proroctví byly pečlivě opatrovány. Na konci 4. století n. l. je však dal západodřímští vojevůdce Stilicho spálit.

KŘESŤANSTVÍ

V prvním století našeho letopočtu vzniklo v římské provincii Judeji nové náboženství – křesťanství.

4. Kdo byl ústřední postavou tohoto náboženství? Jak byl za šíření svých myšlenek potrestán? Jaký byl hlavní rozdíl mezi původním římským náboženstvím a křesťanstvím?

Nová víra, která hlásala rovnost všech lidí jako Božích dětí, získala nejprve mnoho přívrženců hlavně mezi chudými. Později začali křesťanství vyznávat i bohatí a vznešení občané.

5. Císař Nero zahájil kruté pronásledování křesťanů, které s přestávkami trvalo až do doby císaře Konstantina. Množství křesťanů bylo odsouzeno k smrti. Ty, jejichž jména se dochovala, uctívá církev jako mučedníky.

6. Vysvětlete, proč byli křesťané v Římě pronásledováni.

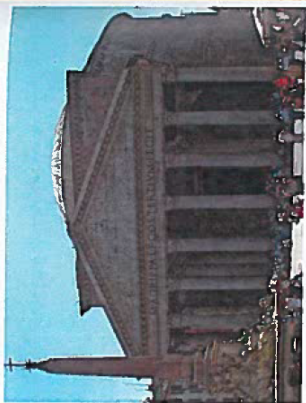
Nakonec římská panovníci poznali, že křesťanské náboženství dokáže dát i trpícím lidem naději a smysl života v říši plné problémů. A také že víra v jediného Boha posiluje typ státu řízeného jedním vládcem. Křesťanství bylo proto v roce 313 zrovnoprávněno s ostatními náboženstvími.

7. Na konci 4. stol. se křesťanství stalo jediným v Římě povoleným náboženstvím. Staré obřady byly zakázány.

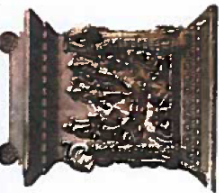
Římským vládcem všech bohů byl ... K neznámějším bohům patřili např.: ... Římská mytologie čerpala od ... V římské provincii Judeji se v 1. století n. l. začalo šířit nové náboženství – ...

Římané věřili v mnoho bohů. Většinu božstev, mýty o nich i podobu chrámů převzali od Řeků. Uctívali i „domácí“ božstva. Bohům byly zasvěceny chrámy a oltáře. Nové náboženství – křesťanství – vyznávalo víru v jediného Boha a hlásalo rovnost mezi lidmi.

zasvětit : anglicky – dedicate [dedɪˈkeɪt] německy – einweihen

Římský Pantheon
Chrám zasvěcený všem římským bohům.

Římský „pohanský“ oltář
Oltáře stávaly v chrámu i před ním.

Zatčení Ježíše Krista

KŘÍŽOVÉ VÝPRAVY

Křížové výpravy směřovaly na východní pobřeží Středozemního moře – do Palestiny, kde působil počátkem našeho letopočtu Ježíš Kristus. Nejdřív byla Palestina součástí římské, později byzantské říše. V 7. století ji dobyli Arabové. Třebaže nevznášeli křesťanské náboženství, dovolovali křesťanům tuto tzv. Svatou zemi navštěvovat. Jenže v polovině 11. století začali na arabskou a byzantskou říši útočit Turci. Obsadili Palestinu, vydrancovali jedno z poutních míst – město Jeruzalém a zabíjeli křesťanské poutníky.

Ve které starověké říši a z jakých důvodů byli křesťané pronásledováni?

Byzantský císař požádal o pomoc papeže. Ten vyhlásil koncem 11. století první křížovou výpravu do Palestiny. Výprava měla osvobodit tuto původně křesťanská území od Turků. Protože účastníci měli na svých oděvech kříž, symbol křesťanství, nazývaly se tyto výpravy křížové a jejich účastníci křížáci.

První křížová výprava byla úspěšná. Jeruzalém byl od Turků osvobozen. V následujících letech byly do oblasti Palestiny vyslány ještě další křížové výpravy.

Při průchodu Evropou se křížáci často dopouštěli útoků na místní Židy. Mnoho židovských obcí ve střední Evropě tak bylo téměř vyvražděno.

Roku 1212 byla zorganizována tzv. křížová výprava dětí. Skončila tragicky. Cestou do Palestiny mnoho jejich účastníků zemřelo hladem a na následky nemoci nebo byly uneseny a prodány do otroctví.

Na dobytých územích v Malé Asii křížáci zabírali půdu, budovali hrady a usazovali se tam. Vytvořili dokonce několik států. Tyto křížácké státy však v průběhu dvou století zanikly. Jejich území znovu obsadili Turci, kteří přijali islám, a vytvořili si zde svoji říši.

Ve které z raně středověkých říší vznikl islám? Kdo je jeho zakladatelem?

PŘÍNOS KŘÍŽOVÝCH VÝPRAV

Účastníci křížových výprav poznali zvyky lidí v cizích zemích, seznámili se s novými plodinami (např. kořením a rýží) a výrobky (např. koberci, látkami). Řada druhorozených šlechtických synů získala díky účasti na křížových výpravách majetek a pozemky, na které se mohli usadit.

Zamyslete se nad tím, proč majetky a pozemky na dobytých územích získávali právě druhorození synové šlechticů. Co bylo ve středověké Evropě výsadou prvorozených synů?

Křížák na křížové výpravě

Triumfální cesta vojska první křížové výpravy. Jeruzalémem (nášíenná malba z 12. století)

Dobytí Jeruzaléma křížáky. Po pětiletém obléhání dobyli křížáci Jeruzalém roku 1099. Jeruzalém.

křížák: anglicky – crusader [kru:'sáidə]

německy – der Kreuzritter, der Kreuzfahrer

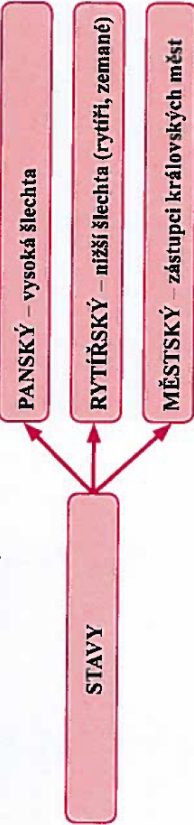
Jeruzalém: Zeměpis 7, 2. díl, str. 21

Palestina: Zeměpis 7, 2. díl, str. 20

CO SE HUSITSKOU REVOLUCÍ ZMĚNILO

Během husitské revoluce došlo v Českém království k důležitým změnám:

– Vzrostla moc a bohatství vysoké i nižší šlechty a měst. Tyto skupiny obyvatel se rozdělily podle postavení a majetku na tři stavy:

– Stavové měli značnou moc. Byli členy zemských sněmů, které spravovaly zemi.

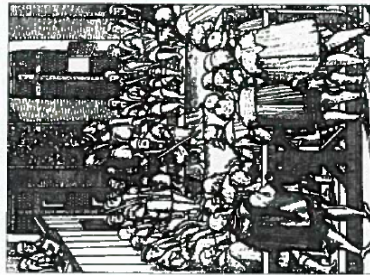
Každá země Koruny české měla svůj zemský sněm a každý šlechtic měl na sněmu jeden hlas. Oproti tomu celé město s několika tisíci obyvateli mělo stejně jako každý šlechtic jen jeden hlas. Každý hlas se navíc „vážil“. To znamenalo, že záleželo na tom, jak významné postavení měl jeho nositel. Složení stávaní v jednotlivých zemích Koruny české se mírně lišilo.

Řekněte svůj názor na to, zda bylo přidělení hlasů na zemských sněmech spravedlivé. O čem svědčí?

- Církev ztratila z velké části majetek a moc.
- Většina klášterů a katolických kostelů byla husitskými vojsky vydrancována, bylo zničeno mnoho uměleckých předmětů.
- Upadlo hospodářství, kultura i vzdělání, které husité považovali za zdroj pychy.

- Husitství zpřetřhalo vztahy Českého království k okolnímu světu. Oslabena byla i sounáležitost Čech a ostatních zemí Koruny české.
- Husitství mělo i svou kladnou stránku. Bylo prvním pokusem o spravedlivé uspořádání společnosti v Evropě.

Další klad husitství – ve větší míře se začal používat český jazyk. Jan Hus zjednodušil pravopis. Místo sprážek a závojených písmen začal užívat tzv. diakritická znaménka – tečky a čárky nad písmeny (říkalo se jim „naboděnka“). Dlouhé samohlásky začal označovat čárkami, měkče souhlásky tečkou nad písmenem. (Hláček vznikl později z rychle psané tečky.) To umožňovalo lepší přepis a chápání cizojazyčných textů.

Zasedání zemského sněmu (dobyvý dřevoryt)

Zamyslete se, proč je vzdělání potřebné. Důvody sepište.

Pokuste se přeložit slova napsaná sprážkovými pravopisem před Husovou úpravou (vlevo) a srovnajte se slovy po Husově úpravě (vpravo). U posledního slova doplňte Husovu úpravu: zaaadaa – záda, zaaada – zaada – ?

V závěru 14. století sílila kritika způsobu života společnosti, hlavně církve. Nejznámějším kazatelem, který požadoval nápravu, byl mistr Jan Hus. Na církevním sněmu v Kostnici odmítl odvolat své názory, proto byl 6. července 1415 upálen. Jeho smrt vyvolala v českých zemích protesty a pobouření. Roku 1419 došlo na Novoměstské radnici v Praze k první pražské defenestraci, kterou začala husitská revoluce. Cílem husitů bylo dosáhnout nápravy církve a společnosti násilnou cestou. Proti husitům uspořádali papež a Zikmund Lucemburský v letech 1420–1433 pět křížových výprav. Husité ve všech zvítězili a začali jednat s představiteli církve a Zikmundem Lucemburským na církevním sněmu v Basileji. Během jednání došlo mezi husity k rozkolu. Ten vyvrcholil roku 1434 bitvou u Lipan. V ní porazila panská jednota vojsko táboritů. Dva roky nato byla uzavřena dohoda mezi husity a katolickou církví. Tím skončila husitská revoluce, která přinesla hospodářský i kulturní úpadek země. Šlechta a města získaly majetek a moc, církve je naopak ztratila.

stav: anglicky – estate [i'sti:t] německy – der Stand

SPOLEČNOST

Keltové žili v kmenech. V čele kmene stál kmenový kníže a velmoži.

Keltská společnost byla rozdělena do tří vrstev. Nejvýznamnější byli bojovníci. Z jejich řad pocházela kmenová kníže a velmoži. Nejváženější vrstvou byli kněží zvaní druidové. Působili i jako lékaři a soudci. Nejpčetnější skupinou byli zemědělci a řemeslníci.

NÁBOŽENSTVÍ

Keltové uctivali několik bohů. Jejich bohové žili v přírodě – v oblacích, leších, horách, jeskyních i řekách. K přírodě měli velkou úctu. Věřili, že lidé, zvířata, stromy, ale také např. skály mají duši nebo určitou duchovní moc.

OPPIDUM

Kelští zemědělci žili v vesnicích v položených. Vládoucí vrstva, obchodníci a řemeslníci žili v opevněných hradištích. Stavěli je na vyvýšeném místě. Keltské hradiště se nazývá oppidum. Je považováno za předchůdce pozdějších měst.

oppidum

Rozdělte se do dvojic. Sepište seznam dovedností, které Keltové rozšířili na našem území. Výsledky porovnejte.

1. Popište, jak vzniklo označení našich zemí Bohemia.
2. Za pomoci obrázku na předšlé straně popište, co byl rotační hmotný kruh.
3. Vysvětlíte, kdo byli druidové a co je oppidum.

Během doby bronzové se vyčerpala naleziště cínu a mědi. Lidé proto začali místo bronzu používat k výrobě zbraní a šperků nový kov – železo. Získávali ho tavěním železné rudy. Během doby železné se v Čechách usadili Keltové. Podle keltského kmene Bójů získala naše země označení Bohemia. Keltové jako první obyvatelé našich zemí používali při obchodování mince. Razili je ze zlata nebo stříbra. Stavěli opevněná hradiště zvaná oppida.

keltský nákrčník
Jako symbol moci ho nosila kníže, mocní válečníci a druidové.

soška hlavy významného Kelta ze 3. století př. n. l. (nález u Mšeckých Žehrovic)

Druidové

Příprava budoucích druidů byla náročná, někdy trvala i dvacet let. Znalosti se předávaly z jednoho druida na druhého ústní formou. Druidové zakázali jakékoli písemné zaznamenání své činnosti, takže se museli učit potřebné znalosti zpaměti. Dobře znali byliny a dokázali je využívat v léčitelství. Věnovali se astronomii a astrologii, sestavovali horoskopy. Druidem se mohli stát i ženy.

druid (novodobá představa)

O jejich umění máme zprávek velmi málo. Podle římských autorů. Podlé dokázali zklidnit jediným slovem blesky bojovníky a zastavit bitvu. Výsadou druidů bylo, že nemuseli bojovat a platit daně.

Víra Keltů

Keltové uctivali všechny stromy, zejména ale duby. Zakládali posvátné dubové háje, kam směli vstoupit jen druidové. Posvátnou keltskou rostlinou bylo také jmelí. Svým bohům Keltové přinášeli oběti. Nejčastěji to byla zvířata, někdy to byly i oběti lidské.

Zvyky z keltské doby

Některé keltské svátky splynuly s křesťanskými a dodnes tak slavíme:
• svátek Všech svatých = keltský svátek Samhain,
• noc z 30. 4. na 1. 5. (tzv. "pálení čarodějnic") = keltský svátek Beltain – začátek keltského roku.

NAŠE ZEMĚ PO ODCCHODU KELTŮ

PŘÍCHOD GERMÁNŮ

V posledním století př. n. l. většina Keltů opustila naše území. Po jejich odchodu sem přišli dva germánské kmene – Markomani a Kvádové. Nebyli tak vyspělí jako Keltové. Zprvu orali jen dřevěným hákem bez zapřažení dobytka, nepoužívali mlýnek na obilí ani hrnčířský kruh. Často se živili chovem dobytka.

Uměli tavit železo, vyráběli z něho předevírné zbraně. Dále provozovali tkalcovství, hrnčířství, zpracovávali kožené výrobky. Žili převážně v opevněných vesnicích.

VELKÉ STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ

Ve 4. století začal v Evropě velký pohyb obyvatel nazvaný velké stěhování národů (viz také s. 103). Tento proces zahájili Hunové – kočovné kmene z Asie. Ti kolem roku 370 vtrhli do východní Evropy, a vyvolali tak posun četných kmenů z východu na západ. Z českých zemí během velkého stěhování národů odešli germánské kmene Markomani a Kvádů a pronikli k nám jiné germánské kmene (Duryňkové a později Langobardi).

PŘÍCHOD SLOVANŮ

Po roce 500 z našeho území odešly další germánské kmene. Po odchodu Germánů k nám začali na počátku 6. století pronikat Slované. Přicházeli v několika vlnách. Část obyvatel Slované z našeho území vypudili, s částí se smísili.

Původní vlast Slovanů byla ve východní Evropě (dnešní západní Ukrajina a jižní Bělorusko). Slované žili v kmenech. V čele každého kmene stál kníže. Později kládali Slované na našem území základ první státy.

V našich zemích postupně nastává nová dějinná epocha – středověk.

germánský válečník

Slované v době příchodu na naše území

1. Co se stalo s Keltů na našem území? Kdo po nich obýval území dnešní České republiky?
2. Který kmen se nakonec na našem území usadil? Co se po jeho příchodu stalo s místními obyvateli?

Po odchodu Keltů osídlili naše území Germáni. Byli na nižší úrovni než Keltové, zabývali se zemědělstvím a řemesly. Ze železa vyráběli hlavně zbraně. Ve 4. století došlo v Evropě k tzv. stěhování národů. Z našeho území po roce 500 odešli Germáni. V 6. století se na našem území začali usazovat Slované. Přišli k nám z východní Evropy.

Odkud přišli Germáni

Germáni původně sídlili na území dnešního Dánska a severního Německa. Postupně se usadili ve střední Evropě.

Náboženství Germánů

Germáni, podobně jako Keltové, uctivali mnoho bohů. Náboženství obědly rovněž konali na posvátných místech v přírodě, používali při nich také magii.

zlatá mince z doby stěhování národů s podobiznou germánského boha

Odkud přišli Slované

Pravlastí Slovanů bylo území mezi řekami Vislou a Dněprem ve východní Evropě. Odtud se rozšířili na jih (např. Slováci, Chorvati, Srbové), na západ (Češi, Slovinci, Poláci, Lužičtí Srbové a Polabští Slované) a dál na východ (např. Rusové, Ukrajinci).

hřeben vyrobený z kosti z doby stěhování národů (4. století)

Náboženství Slovanů

Slované uctivali mnoho bohů (např. Perun – bůh hromu, blesku a deště). Přinášeli jim různé oběti.

bůh Perun

NÁBOŽENSKÝ ŽIVOT V ŘÍMĚ PO PŘELOMU LETOPOČTU

Římané se nesnažili dobytým územím vnucovat svou kulturu, dokonce ani náboženské představy. Na znamení dobré vůle a přátelství mezi národy vznikaly naopak v Římě chrámy zasvěcené bohům jiných národů a Římané se ochotně účastnili nových náboženských obřadů, a to k malé radosti staromilců a ochránců tradičních římských ctností. Jak již bylo zmíněno, Římané kromě toho, že uctívali různé přírodní síly nebo ztělesněné mravní principy, převzali představy o bozích od Řeků. Jejich bohy ovšem přejmenovali, takže z Dia se stal Jupiter, z Athény Minerva atp. Po připojení Egypta se do Říma rozšířily i kultury egyptských bohů.

V průběhu 1. století n. l. se rozvinul kult císaře jako boha. Zpočátku byli císařové takto uctíváni až po smrti, ale později se začali prohlašovat za bohy už za svého života. Uznání římské nadvlády znamenalo i uznat císaře za boha. Pro národy vynášející více bohů to nebyl problém. Křesťanství, jež se začalo výrazněji šířit na konci 1. století, však vyznávalo jediného boha a křesťané odmítali projevit zbožštěnému císaři úctu. I proto byli krutě potlačováni.

Do římského chrámu měli přístup pouze kněží, obřady určené pro lid se odehrávaly u chrámu, kde stál i oltář určený k předkládání obětí. Lidé se před chrámem zastavovali k zamýšlení či modlitbě, případně nechali na oltáři nějakou drobnost jako oběť, obvykle ovoce. Kněží byli velmi respektováni a měli některá zvláštní práva jinak vyhrazená státním úředníkům. Některé kněze směl doprovázet liktor – úřední sluha, který před nimi nosil svazek prutů jako odznak moci. Měli nárok na sedadlo v divadle či cirku apod. Mezi nejváženější patřily kněžky bohyně Vesty, ochránky ně domácího krbu. Pokud odsouzený cestou na popraviště tuto kněžku uviděl, byl okamžitě propuštěn a osvobozen. Nedalo se v to přilížit doufat – v milionovém Římě bylo těchto kněžek 30 a v jiných městech říše obvykle jedna nebo dvě.

Hlavním zdrojem poznatků mj. o náboženském životě v oblasti Judeje je dílo Josepha Flavia, předějším Antiquitates Iudaeae (Židovské starožitnosti) nebo řecky psané dějiny židovské války (Flavius, I. Válka židovská I.–II., překlad Havelka, J., Šonka I., Praha 2004).

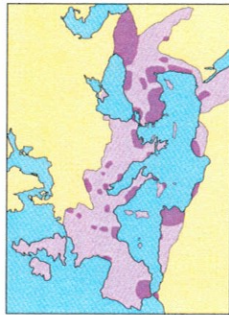
Hrdina Achilles obětuje Diovi. Knižní ilustrace zachycuje zápalnou oběť, jež byla spálena na ohni hořícím na oltáři. Rukopis Iliady, ze kterého tento obrázek pochází, je jeden z pouhých tří ilustrovaných antických rukopisů, které se dochovaly.

Pro historiky zabývající se počátky křesťanství je složité oddělit, co je historická skutečnost, a co je předmětem víry. Shodují se, že potulný kazatel Ježíš existoval – jeho existence je doložena z písemnosti a jeho kázání lze dát do souvislosti s dobovými myšlenkovými proudy. Vědci se zdářejí hodnocení, zda byl Ježíš opravdu syn Boží nebo zda po smrti vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa. Mnoho náboženských představ lze vysvětlit na základě znalosti lidského myšlení a chování, přesto věda nemůže jednoznačně odpovědět na otázky, zda bohové či ráj existují, a ani se o to nesnaží. Obdobně věřící obvykle nezpochybňují existenci fyzikálních zákonů, ale mohou je považovat za božský dar lidstvu.

Koloseum v troskách. Koloseum v podobě, jak je v 19. století n. l. zachytil anglický malíř Thomas Cole. Zahynulo zde mnoho křesťanů. Jejich spoluvěrci je uctívali jako mučedníky a postavili na místě bývalé arény mnoho památníků. Stavba samotná nikoho příliš nezajímala ani jako umělecká či inženýrská památka, ani z hlediska jakéhokoli využití. Teprve na přelomu 19. a 20. století n. l. bylo Koloseum upraveno. Dnes se zde občas konají koncerty nebo divadelní představení.

Křesťanství

Římané křesťanům připisovali vinu za **přírodní katastrofy** či jiná neštěstí, která chápali jako **mlstú bohů** za odpadlosti od víry či bezvěrectví. Křesťanství bylo opakovaně zakazováno a často krutě potlačováno. Vína pronásledování nastala po velkém požáru Říma za vlády císaře Nerona, kdy se rozšířila zvěst, že požár založili křesťané, nebo za vlády císaře Diokleciána na přelomu 3. a 4. století.

Mapa 23. **Centra šíření křesťanství v rámci římské říše**

Edikt – nařízení vydané císařem
Circus – také cirk. Kruhová nebo oválná stavba, kde se konaly různé sportovní hry, nejčastěji dostihy a zápasy, ale také představení oslavující Řím.

V průběhu 1. století se v Římě rozvinul kult císaře jako boha. Na přelomu letopočtu působil v Judeji kazatel Ježíš, považovaný za syna Božího a spasitele světa, který byl popraven jako zločinec. Ježíšovi následovníci, křesťané, vyznávali pouze jediného boha zvaného Bůh a odmítali projevit úctu zbožštěnému císaři. Křesťanství začal mnit a roku 313 n. l. bylo povoleno a zrovnoprávněno s ostatními náboženstvími. Roku 380 n. l. se křesťanství stalo státním náboženstvím a postupně byla vykořeněna pohanská náboženství Říma i národů pod římskou nadvládou.

1. Kdy se ve světě objevilo křesťanství a s kým je spjato?
2. Čím se zásadně lišil myšlenkový základ křesťanství od tehdejších náboženství?
3. Jaké byly hlavní příčiny pronásledování křesťanů? Diskutujte.
4. Je v současném světě někdo pronásledován za víru jako v počátcích křesťanství? Diskutujte.
5. Ukažte na mapě, kde vznikly první křesťanské země.

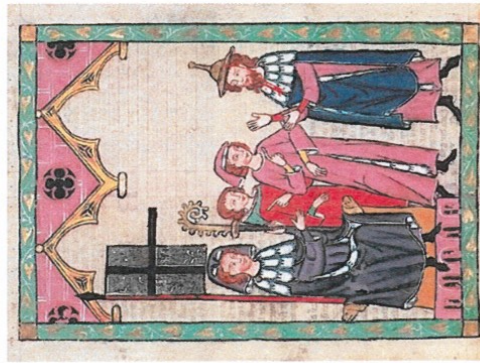
Diskuse o oprávněnosti křesťanského světonázoru (tedy existuje-li Bůh, zda se dá jeho existence dokázat, nebo vyloučit apod.) do dějepisu primárně nepatří, ale je možné o něm se šáky hovořit.

Prorok Mojžíš přijímá od Boha Desatero, obraz nizozemského malíře Rembrandta van Rijna (1659). Desatero Božích přikázání, které na hoře Sinaji přijal od Boha, je jedním z základních pilířů židovské, křesťanské a muslimské víry.

1. Já jsem Hospodin, Tvůj Bůh.
2. Nebudeš mít jiných bohů mimo mne. Nezobrazíš si Boha, nevytvoríš si bohy stříbrné a zlaté.
3. Nevezmeš jméno Hospodina, Boha svého, nadarmo.
4. Šest dní budeš pracovat. Sedmý den budeš světít jako den odpočinku.
5. Cti otce a matku.
6. Nezabiješ.
7. Nezcizoložíš. (Neporušíš klidu manželství.)
8. Nepokradeš.
9. Nepromluvíš krivého svědectví proti bližnímu svému.
10. Nebudeš žádativý.

Kromě těchto přikázání ještě židé dodržují 613 příkazů týkajících se různých oblastí života.

Ve středověku bylo židům (a ve Španělsku také muslimům) nařízeno nosit zvláštní znamení nebo oděv, aby bylo znáto, že jsou jinovčci. Pro židy to byl špičatý mužský klobouk. Židé nesměli do křesťanských hospod a lázní, nesměli mít křesťanské služebnictvo, a dokonce ani nesměli nosit zbraně (rukopis Manesse, 1300–1340).
 Ať žáci zjistí, jaká další pravidla dodržují židé (stravovací omezení, pravidla související s dodržováním šabatů ap.), a diskutují o jejich významu.

řemesel vyžadoval příslušnost k cechu a přijetí do cechu vyžadovalo doklad o křtu. V některých případech byla účast židů na různých činnostech výslovně zakázána. Protože Nový zákon zakazoval půjčovat souvěrcům na úrok, věnovali se židé bankovníctví. Židovská komunita byla soudržná a jednotlivci udržovali vztahy se zahraničím, takže relativně častým povoláním byl **dálkový obchod**. Mezi židy tedy sice byli zámožní jedinci, ale **většina žila v chudobě** a živila se podřadnými povoláními, jako byl například obchod s použitým zbožím.

Jméno Boží je podle židovské víry posvátné a nesmí být vysloveno, proto je Bůh v židovské tradici označován různými názvy, například Hospodin. Náboženskou autoritou je **rabín** (tj. učitel).

 Pokud se zjistí, zda i u vás žila ve středověku židovská komunita. Pokud ano, zkuste najít informace o jejím soužití s ostatními obyvateli.

 Vyhleďte si na internetu ukázkou hebrejštiny.

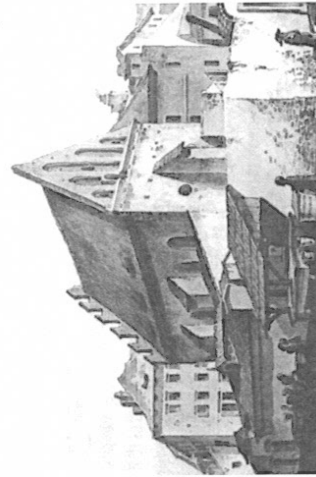
Kronikář Kosmas uvádí k roku 1091 následující příhodu: Křižáři je nabádán, aby přestal s útokem na svého odbojného příbuzného. Místo toho se má obohatit na úkor pražských židů.

„Na Boha vpadá, kdo své napadá (...) Nikde se lépe neobohatíš, ani se více nezvelebiš než v podhradí pražském a v ulici vyšehradské. Tam jsou židé, mající plno zlata a stříbra, tam jsou ze všech národů nejbohatší kupci, tam jsou nejzámožnější peněžníci, tam je tržiště, na němž se bohaté koristiš přebohatě dostane tvým vojákům.“

Nejstarší doklady o pobytu židů v českých zemích pocházejí z **období Velké Moravy**. Ve středověku se židé usazovali zejména ve městech, kde žili pohromadě ve zvláštních ulicích či čtvrtích. Někdy byly tyto čtvrti obehnané zdí, která chránila jejich obyvatele před útoky. Václav IV. tak nechal na konci 14. století ohradit Židovské město v Praze. Hradba zároveň izolovala židy od okolní křesťanské komunity. Místní nařízení regulovala, kdy se mají zavírat brány a za jakých okolností smí židé vycházet. K izolaci židovské komunity také přispívalo to, že snatky mezi židy a křesťany byly zakázány a komunikace byla vesměs velmi omezená. Nedostatek znalostí přispíval ke vzájemné nevěřivosti a pověrám. (Pro židovskou čtvrt se používá italského výrazu ghetto, ale toto slovo se poprvé objevilo až v 16. století.)

Nejvýznamnější židovská obec u nás byla v Praze. Patřila dokonce mezi vůbec nejstarší v Evropě a měla i důležitější postavení v evropském měřítku. Židovské komunity byly i jinde, například v Litoměřicích, Plzni, Olomouci, Brně, Znojme, Třebíči či v Podivíně.

Jazykem židů byla původně **hebrejšтина**, která se udržovala jako liturgický jazyk. Židé žijící ve střední Evropě si ale vytvořili nový jazyk, **jidíš** – jednalo se vlastně o starou němčinu zapisovanou hebrejskou abecedou.

Staronová synagoga na Starém Městě pražském (rytina z 19. století) je jednou z nejstarších sloužících synagog na světě, její hlavní loď byla postavena ve druhé polovině 13. století.

Žáci se mohou pokusit navrhnout, kterou historickou událost považují jako mezní pro oddělení etapy novověku od středověku. Svě rozhodnutí by měli odůvodnit historicky podloženými argumenty.

NOVOVĚK

ÚVOD

Milí žáci, milé žákyně,

v letošním školním roce vás tento dlí učebnice provede dějinami raného novověku (1492–1789, kapitola I. a II.) a „dlouhého 19. století“ (1789–1914, kapitola III. a IV.).

V době renesance se začali humanističtí myslitelé stavět proti „temnému středověku“, chtěli navázat na antiku a začít „nový věk“ dějin lidstva. Historikové považují obvykle za začátek novověku rok 1492, kdy Kolumbus doplul až k břehům Ameriky a kdy křesťané znovu územně ovládli celý Pyrenejský poloostrov na úkor Arabů. (Při této příležitosti byli ze země vypovězeni Židé a zničena jejich kvetoucí kultura.) Jiný se za mezník považuje již rok 1453 (dobyty Cařihradu Turky, konec stoleté války) či jiné letopočty. Jisté však je, že mezi středověkem a novověkem neexistuje ostrý zlom. Šlo spíše o pozvolný dějinný vývoj.

❓ Co je tak výjimečného na událostech let 1453 či 1492? Dokázali byste navrhnout jiný mezník oddělující středověk od novověku? (Pro nápovědu zkuste trochu zalistovat touto učebnicí...)

📖 S Kryštofem Kolumbem vás může seznámit Historický magazín ČT24 z 13. 5. 2006, který (spolu s ostatními díly) najdete na www.ct24.cz. (➔MEV, ➔Český jazyk a literatura)

Jisté však je, že díky objeveným plavbám byly propojeny kontinenty a Evropa se dostala do popředí světových dějin – prosazuje se mocenský, hospodářský, politický i civilizační. V souvislosti s tím se dovítě, jak Evropa ovlivňovala tehdejší svět, jak se změnila její politická podoba a společnost a jak se postupně a stále rychleji vzdalovala od svého středověkého obrazu. Zdrojem těchto změn se stávalo stále dokonalejší poznání přírody, vesmíru, člověka a jeho místa ve společnosti.

❓ Který stát dnes stojí v čele světového dění? Přijdete na to, proč (už) to nejsou evropské státy?

Velmi zjednodušeně řečeno: Na rozdíl od středověku, který se do hloubky zabýval otázkami víry (a rozum využíval přednostně na podporu věrouky), nastala na konci středověku doba, která začala možností lidského rozumu využívat cíleně ve všech oblastech lidského života. Rozumově poznání přinášelo lidstvu mnohé objevy, vynálezy a **technický pokrok**, který byl nejrychlejší v zemích **západní Evropy**. Tam se také nejdříve prosazovaly změny, které čerpaly z nových názorů na stát, církev a jejich role v životě jedince i celé společnosti. Cestou reformem i revolucí se tak rodily základy moderní **občanské společnosti** a vznikaly základní ideje, k nimž se hlásí i velká část dnešního lidstva.

V textu je použit termín „středověký obraz“. Zeptejte se žáků, jak termínu rozumí. Co si pod ním představují?

Zpráva anonymního současníka události ve Wittenbergu, měšť prvního vystoupení M. Luthera. Ukazuje, jak měšťané zprvu chápali reformaci. Když se Luther do města vrátil, potlačil radikální skupiny a vypudil je odtud.

„... Wittenberský probošť si vzal za ženu dceru Ericha Falka. Jeden mnich bosák se stal ševcem a vzal si dceru jednoho měšťana. Jiný mnich se stal pekařem a také si vzal ženu... Rada města Wittenberku řekla augustiniánům a bosákům, že mají do poloviny půstu vyklidit své kláštery, a sepsala všechny cely v klášterích... Rada dosadila a ustanovila čtrnáct mužů, kteří měli sepsat všechny chudé lidi; těm dala z církevních statků každému, co potřeboval. Starému knězi dala šest zlatých, mladý se musel učít řemeslníkem. Jeden se stal povozníkem vozícím sůl, a to dokonce u města... Farní kostel stál celé dny zamčen, jen v neděli se tam konala německá mše a kázání, lid chodil plně k nejsvětější svátosti a přijímali sami na oltáři a sami brali do ruky kalich a pili krev Kristovu...“

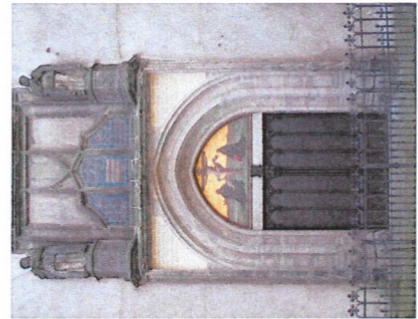
❓ Co je to teologie? (➔Občanská výchova)

Protestantští kněží nemusí zachovávat jedno důležité pravidlo, které naopak nesmí porušovat kněží katolíci. O jaké pravidlo se jedná? Proč bylo původně ustaveno? Může dnes mít nějaké pozitivní či naopak negativní důsledky?

Luther rovněž tvrdil, že knížata podporující reformu si mohou přivlastnit i církevní statky a stát v čele církevní hierarchie dané země. Takto v Sasku vznikla nová církev, ve které směli duchovní uživat statky, bylo zrušeno uctívání svatých a zachovány byly pouze dvě svátosti: křest a svatě přijímání. K církvi se přiklonila řada knížat a katolickému císaři Karlu V. nakonec nezbylo nic jiného, než roku 1555 tzv. augšpurským náboženským mírem souhlasit se zásadou „či vláda, toho náboženství“ – většina Německa se tak přiklonila k luteránství (a Karel V. odešel do „dúchodu“).

! A jak to bylo jinde v Evropě? Například podle curyšského kněze a teologa **Ulricha Zwingliho** byl Luther příliš mírný. Ulrich nejenže kázal o příslném mravním životě, ale odmítal také všechny svátosti (tvrdil, že chléb a víno se neproměňují v tělo a krev Páně), dával zavírat kláštery, zkonfiskoval jejich majetek a náboženským obcím přiznal demokratickou strukturu. Svobodný výklad bible však nakonec vedl k sektářským rozporům a sám Zwingli padl v bitvě u Kappelu, kde curyšské vojsko podlehl katolické přesile. Mrtvolu reformátora byla rozčtvrcena, spálena a popel vhozen do vody.

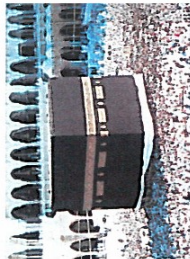
Ve švýcarské Ženevě působil francouzský reformátor (práv- ník a teolog) **Jan Kalvín**. Základním článkem jeho učení byla víra v předurčení (učení o **predestinaci**): každý člověk je z Boží vůle předem určen (tj. predestinován) buď ke spáse, nebo k zatracení. Protože ale člověk neví, zda je určen ke spáse, či nikoli, musí se stále chovat podle Božích přikázání. Kalvinismus vyhovoval nejvíce měšťanstvu, protože i přes svou přisnost byl sociální, demokratický a neodsuzoval kapitalismus.

Chránové dveře ve Wittenbergu, na něž Luther údajně přibil své teze.

Apoštol Petr – obraz Josepe de Ribery ze 17. století

Kaaba, krychlová stavba na nádvoří Velké mešity v Mekce, je islámským kultovním místem. Sedmánsobně obejíjí této svatyně je součástí poutní cesty do Mekky, zvané hadždž, kterou musí každý muslim během svého života vykonat.

obec, v níž hlavní autoritou byl apoštol Petr, nevladnula žádný majetek a byla spravována přísně demokraticky. Všechno bylo všech, bohatí přinášeli svůj majetek sboru a ten jej rozdělával chudým. Stejně jako Ježíš byla i jeho církev od počátku pronásledována.

První křesťané byli vesměs Židé. I potom, co kvůli pronásledování opustili Jeruzalém, se křesťanská víra šířila většinou mezi Židy usazenými v cizích zemích, neboť Židé měli k příslušníkům jiných národů – pohanům – velkou nechuť. Za pohany považovali staří Židové všechny, kdo nevyznávali jejich víru v jediného Boha. Kázat pohanům o Kristu jim připadalo obtížné, vzdýť se od nich hluboce lišili nejen náboženstvím, ale celým způsobem života. A přece se brzy ukázalo, že pohané přijímali evangelium často dychtivěji než sami Židé. Začaly vznikat církevní obce, ve kterých měli pokřtění pohané nad křesťany židovského původu převahu. Velkou zásluhu na tom měl apoštol Pavel, (pohanský) Říman obrácený na Kristovu víru.

Islám

Vydějíme se teď po proudu času až do 7. století po Kr., kdy na základě učení proroka Muhammada (Mohameda) vzniklo třetí velké náboženství vyznávající jediného boha – islám. Vyznavači islámu – muslimové – uctívají Alláha a jejich svatou knihou je Korán. Korán obsahuje předpisy nejen náboženské, ale i obecné, řídící život jednotlivců i celé islámské společnosti. Základními články islámu je víra v jednoho boha – stvořitele všeho na nebi i na zemi, víra v nesmrtelnost duše, poslední soud i nebeskou odměnu pro člověka, který prožil spravedlivý život ve víře.

Ctème-li pozorně, vidíme, že základní principy židovského náboženství, křesťanství a islámu jsou vlastně stejné. A přece.

Pohled do současnosti

Vraťme se ale zpět do města Jeruzaléma, svatého pro židy, neboť tu stával jejich památný chrám, svatého pro křesťany jako místo ukřižování i vzkříšení Ježíše Krista a svatého i pro muslimy svými mešitami (chrámovými stavbami pro společné modlitby a porady vyznavačů islámu). Jeho historie i historie Palestiny byla po staletí složitá a bouřlivá. Dobyvatel střídal dobyvatele, jedna víra nahrazovala druhou. Dnes uplynulo již 3000 let od pomazání Saula na prvního židovského krále, ale boje mezi Židy a „Filištiny“ – mezi Izraelem a Palestinci spolu s okolními arabskými státy – neutichly dodnes.

1. Odkud a kdy přišli Židé podle Starého zákona do Kanaánu? Kdo je vedl a co byste o něm mohli říci?
2. Co vám říkájí jména Saul, David a Šalomoun? Co se stalo po smrti posledního z nich?
3. Jaké náboženství vyznávali Židé? Čím se lišilo od víry např. Egyptanů?
4. Čím se liší křesťanské náboženství od judaismu?
5. Které knize se říká Písmo svaté a ze kterých částí se skládá?
6. Co si připomínáme o Vánocích a o Velikonocích?
7. Vyprávějte o počátcích křesťanství.

7, str. 79 Inkvizice

Najděte na mapě města Toulouse a Albi.

◀ Inkvizice upaluje kacíře. Církev i zpočátku snažila bránit šíření kacířství pokojnými prostředky a přesvědčit zbloudilé křesťany o nesprávnosti jejich učení. To ale nepříneslo žádoucí výsledky a horliví věřící začali volat po přísném trestu pro kacíře. Někteří se dokonce sami živelně zhořtili jejich potrestání a upalovali je. Později se tohoto úkolu ujala inkvizice.

almužna – milodár
hábit – dlouhý oděv řeholníků,
sahající až po paty
inkvizice – církevní organizace, jejím úkolem bylo vymýtit kacířství;
církevní soudy a vyšetřování, které tato organizace prováděla
kanovníci – kněží sdružení při biskupských, arcibiskupských nebo jiných důležitých chrámech; sbor kanovníků tvořil kapitulu
kázání – součást křesťanské bohoslužby; hlásání slova Božího kult – zde uctívání; v obecnější rovině náboženské obrady
sekta – náboženské společenství, které se oddělilo kvůli odlišnému učení nebo obradám od oficiální církevní organizace

tu. Většinou při tom postupovali podle dobových zvyklostí velmi tvrdě. Obvinění byli vězněni a při výsleších mučeni. Mnozí byli potrestáni vězením, nuceným pobýtem v klášteře či pokoutou. Zatvrzení kacířů, kteří se svého, z pohledu církve nesprávného, učení neztřekli, skončili na hranici. Inkvizice je odsoudila k smrti a pak předala k potrestání světským vládcům. Oheň kacíře podle středověkého mínění očistil, a zachránil jej tak pro věčný život v nebi.

Kacířská hnutí byla silně oslabena, ale přes všechna opatření se je úplně vymýtit nepodařilo.

Současná církev si při posuzování inkvizice a také křížových výprav uvědomuje, že násilí se s učením Ježíše Krista nespojuje. Jeden z nejvýznamnějších novodobých papežů Jan Pavel II. vyjádřil hlubokou lítost nad špatnými činy, kterých se v minulosti někteří věřící dopustili, a vyzval k pravdivému zkoumání dějin církve.

1. Které nové církevní řády byly v 11.–13. století založeny? Co si předsevzaly za svůj úkol? Čím se lišily?
2. Kdo byli podle katolické církve kacíři? Jakými prostředky proti nim církve bojovala?
3. Víte, co byla inkvizice? Myslíte si, že jí bylo možné zneužít?

(35)

mělo dojt ke „zmatení“ jazyků, i o statečném prvoroční Danielovi, který byl vhozen do „jámy lvové“.

Moderní archeologické výzkumy tyto zprávy potvrdily, když je postavily do trochu jiného světla. Babylóňskou věž byl zván jeden z prosulých stupňovitých chrámů – zikkuratů a ve velkém měste Babylónu žilo skutečně tolik národů, že bylo těžké se všemi se domluvit. Odkrytí zbytků takzvané třídy procesí, která měla 6 metrů vysoké zdi obložené barevnými reliéfy lvů (a také bájných draků) v životní velikosti, vysvětlilo i záhadu, kde se vzala v Babylónu „jáma lvová“.

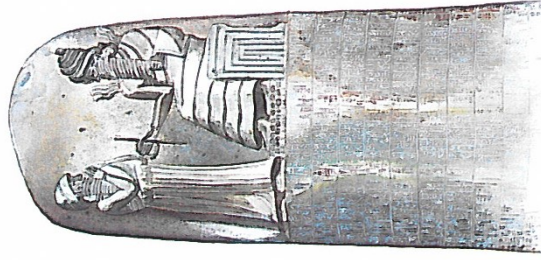
Při výčtu babylóňských pozoruhodností nesmíme zapomenout ani na prosulou visuté zahrady královny Semiramis – jeden ze starověkých sedmi divů světa – na velkolepé hrady či most přes řeku Eufrat. Babylóňané však prosulí i jako vynikající matematici, astronomové a astrologové, ale také jako vykládači snů, čarodějové a věštky.

Mene, tekel

Tabule slova se podle Bible prý znamenají objevila na zdi královského paláce v Babylónu a mýdlo jim nerozuměl. Bezradní byli dokonce i prosulí babylóňští věštky. S rozluštěním záhady vypomohl nám už známý prorok Daniel. Vysvětlil králi, že slova znamenají – zvaženo a sečteno. A skutečně, dny Babylónu byly už sečteny. Perský král Kýros Babylónii obsadil a oblehl i její hlavní město, které

Okolo roku 2000 př. Kr. ovládly jižní Mezopotámii kmeny příbuzné Akkadům. Přejaly vyspělejší civilizaci a vytvořily babylóňskou říši s centrem v Babylónu. Z této doby pochází prosulý zákoník krále Chamurabihho. Po stáletích ústupů ze slávy novobabylóňská říše v 7.-6. století př. Kr. porazila Asýrii a ovládla Přední východ. Pak ale podlehla Persii.

mělo pověst nedobytné pevnosti. Jeho brány se ale díky zradě otevřely nakonec samy. Kýros, který připojil Babylónii k perské říši, byl však moudrý panovník. Svě nově poddané neutlačoval, nechal je i vyznávat jejich víru a všechny zajatce propustil. Babylón jako obchodní středisko zkvětal dál. Prosulý dobyvatel Alexandr Veliký z něj chtěl dokonce mít hlavní město své veleříše. Ale než tento záměr mohl uskutečnit, zemřel – právě v Babylónu. Město však žilo dál a teprve vpády Arabů v 7. století po Kr. z něj učinily ruiny.

Chamurabihho zákoník z poloviny 18. století př. Kr. stanovoval přísné tresty, a to i pro mladší: „Jestliže dítě uderilo svého otce, bude mu uřána ruka.“
Při určité trestu také rozlišoval, komu se stala křivda a kdo ji způsobil: „Jestliže plynopravný občan vyrazil oko plynopravnému občanu, bude mu vyrazeno oko. Jestliže vyrazil oko mušketovi (neplynopravný občan), zaplatí I minou stříbra. Jestliže vyrazil oko otroku, zaplatí polovinu jeho ceny.“

(52)

Josef II. usiloval o to, aby katolická církev byla „užitečná“, a hlavně podřízená státu. Proto nechal zrušit téměř 750 klášterů. Zachoval jen ty, které se věnovaly prospěšné činnosti (například charitativní či vzdělávací). Z peněz za statky zabavené klášterům se platilo zřízení nových far a biskupství v místech, kde jich byl nedostatek. Farář byl pověřen věst *matřičky* (knihy, v nichž se zaznamenávalo narození dětí, sňatky a úmrtí) a vyhlášovat ve své farnosti císařova nařízení. Stát se měl starat i o výchovu kněží (v generálních seminářích), aby probíhala v duchu osvícenských zásad. Marně proti Josefovým reformám podřizujícím církev státu protestoval samotný papež.

Josef II. zrovnoprávnil židovské obyvatelstvo. Židé byli od dob středověku nuceni žít ve vymezených částech měst (*ghettach*) a měli zakázáno vykonávat řadu povolání. Nesměli ani studovat na křesťanských školách. Úzká vrstva židovského obyvatelstva se zabývala směnárnictvím a půjčováním peněz na úrok (lichvou). To bylo naopak křesťanům dlouho zakázáno. Odlišná víra a zvyky vzbuzovaly u mnoha lidí k Židům nedůvěru. Proto docházelo k protizidovským náladám (*antisemitismu*). Ty byly navíc uměle rozdmýchávány pouk-

Josef II. cestoval často na zapřehou jako „hrabě Falkenštejn“, aby poznal skutečné poměry v říši. Zejména venkov si od něj stíbalov „zláty patent“, tedy zrušení roboty

25. REFORMY CÍSAŘE JOSEFA II.
Nejstarší syn Marie Terezie, Josef II., se stal po smrti svého otce Františka Lotrinského v roce 1765 římským císařem a také matčiným spoluvládarem v habsburské monarchii. Na rozdíl od své konzervativní a hluboce věřící matky to byl osvícenec tělem i duší. Svě životní poslání spatřoval v reformě státu. Ten měl pracovat jako spolehlivý stroj. Panovník ho měl řídit tak, aby přinesl blaho všem svým poddaným – třeba i proti jejich vůli. Sám císař žil velmi střídavě. Jeho odpor ke slechtě, jejím výsadám i rozmarfičnosti mu zajistil obrovskou popularitu mezi lidem. Aristokracie o něm s pohrdáním mluvila jako o seiském císaři.

Josefské reformy

Už jako matčin spoluvládař získal Josef II. nová území (při 1. dělení Polska Halíč, poté i část Bavorska). Ale s reformami, které výrazně změnily říši, mohl začít až po její smrti (1780). V říjnu 1781 vydal Josef II. **toleranční patent**, který povolil někteřá nekatolická vyznání (luteránství, kalvinismus a pravoslavy). Přestalo tak nesmyslné pronásledování „jinověřců“, jež s sebou neslo i velké hospodářské ztráty. Katolíci zůstalo ovšem nadále státním náboženstvím a hlásila se k němu většina obyvatel (zprvu dokonce 98 %).

Rušení klášterů znamenalo často i zničení mnoha památek

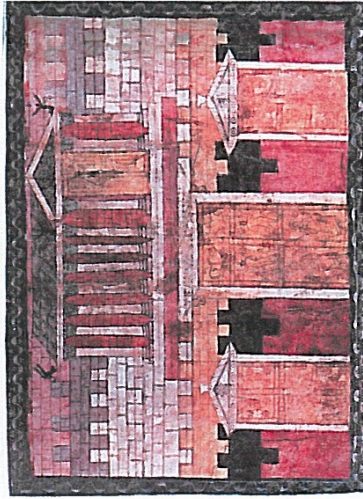
babylonský král Nabukadnezar II. Jeruzalém, který byl centrem druhého z států. Rozbořil hlavní jeruzalémský chrám a část obyvatelstva přesídlil do Babylonu. Takové věci dělali babylonští a asyrští panovníci s poraženými národy často – zabránili tak případné vzpourě na dobytém území. Když Babylon roku 539 př. n. l. dobyl peršský král Kýros Veliký, dovolil Židům, aby se vrátili do své vlasti.

V 1. století n. l. se tato oblast, nazývaná Judea, stala římskou provincií Jeruzalém, se Židé rozptýlili mimo Palestinu. Tomuto rozptýlení, které trvalo dvě tisíciletí, se říká **diaspora** [dyaspora].

Monoteistické židovské náboženství mělo později obrovský význam. Vycházejí z něj totiž další dvě velká monoteistická náboženství – křesťanství a islám.

● Čím se náboženství semitských kmenů v Palestině výrazně lišilo od ostatních náboženství? Proč je významné?

● Jaké byly vztahy Židů k Babylonii a k Persii?

Takto si jeruzalémský chrám představoval antický umělec ve 2. století n. l.

SHRNUTÍ

V této krátké kapitole jste se stručně seznámili s dějinami jednoho z největších států starověkého Předního východu. Víte, že se s Persií ještě setkáte, a kdy. Také jste se dozvěděli, že ve starověké Palestině vzniklo nové náboženství, které mělo do budoucna veliký význam.

- Co se dělo v době rozmachu Persie v Babylonii a Asýrii?
- Najděte společné okamžiky v dějinách Palestiny, Babylonie a Persie.

SLOVNÍČEK

Bible – posvátná kniha (vlastně řada knih) křesťanů. Má dvě části – Starý zákon, kde jsou vyřčeny dějiny Židů od stvoření světa, a Nový zákon, který vypráví o životě Ježíše. Starý zákon je posvátnou knihou Židů, kteří jej sepisovali. Ze Starého zákona vychází i Korán, posvátná kniha muslimů. Název Bible pochází z řečtiny, kde neznámená nic jiného než „knihy“.

diaspora – rozptýlení Židů mimo území Palestiny

monoteismus – víra v jednoho Boha

provincie – území připojené k nějaké říši a na ni závislé

VÝSLOVNOST A SKLOŇOVÁNÍ

Dareios [dárejos], 2. p. Dareia
 Kýros [kýros], 2. p. Kýra
 Palestina [palestýna]

DESÁTERO BOŽÍCH PŘIKÁZÁNÍ

- Já jsem Hospodin, tvůj Bůh:
1. Nebudeš mít jiného boha mimo mne.
 2. Nezobrazíš si Boha zpodoběním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha.
 3. Pamatuji na den odpočinku, že ti má být svatý.
 4. Cti svého otce a svou matku, abys byl dlouho živ a dobře se ti vedlo na zemi.
 5. Nežabiješ.
 6. Nešesmilníš.
 7. Nepokradeš.
 8. Nevydáš proti svému bližnímu křivě svědectví.
 9. Nebudeš dýchat po ženě svého bližního ...
 10. ... vůbec po něm, co patří tvému bližnímu.

Která z těchto přikázání jsou aktuální i dnes?

Reliéf znázorňuje vojáky odnášející kořisti z chrámu v Jeruzalémě, který byl dobyt Římany v 1. století n. l. Všimněte si sedmiměrného svícnu a zjistěte, jakou roli hraje v židovském náboženství.

V UVEDENÍ.

SLOVNÍČEK

avantgardní – pokrokov (o umění)

big beat – název pro rock v Československu

estráda – představení s kratších pěveckých, hereckých a jiných vystoupení

folk, folk music – lidový

VÝSLOVNOST A S

Hollywood [halyvúd]
Moore, Henry [múr, hen]
Presley [presli]

CO SE DĚLO

Pád komunismu je poslední přelomovou dená válka. Ale to nehrává nic významného takze spíš než do histu o nich aspoň něco věi vyvíjejí – stačí se občství a číst noviny. Uvě jsou dnes aktuální so o nich budou ve škol komunismu, který za

Situace na území bývalé Jugoslávie je nesmírně složitá. Balkánské národy mají hlubokou historickou paměť, což znamená, že kořeny jejich vzájemné nevráživosti je nutné hledat ne ve 20., ani v 19., ale často i ve 14. století nebo ještě dříve. Balkánské národy jsou také silně věřící, ale náboženství je tu celá řada: převládají pravoslavní, ale neexistuje tu jen jedna pravoslavná církev; v menšině jsou katolíci; některé národy přejali od tureckých okupantů islám. Navíc nepatří, že jeden národ vyznává jedno náboženství – můžete potkat Chorvata katolíka, Chorvata pravoslavného i Chorvata muslima. Některé národy navíc dosud praktikují krevní mstu, která se mezi znepřátelenými rodinami táhne po generace. Je vidět, že situace na Balkáně je obtížně srozumitelná i pro Středoevropana, natož pro Západoevropana, či dokonce pro Američana, který žije ve zcela jiných kulturních a historických souvislostech.

ALBÁNCI A ARNAUTI

Albánci jsou potomky Ilyrů, jednoho z kmenů, který žil na Balkáně už od starověku. Když Balkán ovládli Turci, značná část Albánců přijala islám – jako první z balkánských národů. Těmto islamizovaným Albáncům se říkalo Arnauti. Arnauti měli velkou podporu tureckých okupantů, byli přijímáni do státní správy i do armády a z těchto pozic vystupovali proti Srbům, Bulharům i Řekům. Stali se tak v jejich očích nenáviděnými tureckými přísluhovači.

ČLOVĚK VE ZDRAVÍ A NEMOCI

Člověk ve zdraví a nemoci

Při koupi kteréhokoli přístroje nebo spotřebiče obdržíte podrobný návod k použití, v němž jsou popsány funkce zakoupeného výrobku a jeho nutná údržba, jsme upozorněni na možné poruchy, a hlavně chyby, kterých bychom se měli při používání vyvarovat. V porodnici však rodiče žádný „návod k použití“ u svého potomka „přiložen“ nemají. Nikdo jim nestanovi, jak mají postupovat, aby nenarušili jeho rovnováhu, jak o něho nejlépe pečovat, jaké má dítě „maximální přípustné zatížení“... Nezbyvá tedy nic jiného, než rodičům důvěřovat, že jsou v této oblasti dostatečně informováni, neboť díky znalostem správných funkcí lidského organismu se mohou vyhnout případným chybám.

Riká se, že život a zdraví jsou to nejcennější, co člověk má. Již dávní předkové dobrovolně přinášeli bohům oběti, aby si od nich vyprosili zdraví a dlouhý život. Dnes už i malé dítě ví, že člověk může své zdraví a délku vlastního života ovlivnit tím, jak žije.

Oběti a dary bohům

Bohům byla projevována úcta hrou na hudběni nástroje.

Egypťská královna se otevírá nadoběmi obětími – mlékem a vínem.

Do chrámů byly bohům přinášeny dražocenné předměty.

Královské ženy líjí víno na olivář.

Obětmi obřadů na počest boha Enlila ve starověkém Sumru. Lidé často přinášeli různé druhy potravín.

„Každá rádně prožitá chomaba se též – tak jako stará Gallie – dělí na tři části: První čili přípravné stadium záleží v tom, že člověku je nějak nekale, ba přímo všivě, že ho kdesi coští bolí a zkrádka není ve své kůži, ale že se dosud nerozhodl stonati.“

(Čapek, K.: Návod kterak stonati. O lidech. Praha 1940.)

Zopakujte si, které soustavy lungují v lidském těle.

Co se rozumí pod pojmem „zdraví“?

Karel Čapek (1890–1938)

Pokuste se vyhledat zdrojích podstatné informace o Karlu Čapkoví.

Co to znamená, když se řekne **liberální**, **manipulativní**, **slavní** cítili slov, **vysvětlí** svými slovy ve vztahu k výchově v rodině.

Zopakuj si z učiva OV termíny **sociální pozice**, **sociální status**.

Sekta je zvláštní uzavřená skupina odlišná od ostatní společnosti. Vyznačuje se vlastní filosofií, názory, způsobem života a chováním vůči okolnímu světu i k sobě samým. Každá sekta je přesvědčena o své výjimečnosti. Svě hodnoty a učení považuje za jediné správné. Přijímá nové členy za přesně stanovených podmínek. V čele sekty stojí silná osobnost, její vůdce.

Uvnitř takového společenství platí přísná pravidla a jejich nedodržování se tvrdě trestá. Sekty často vznikají vycílením ze zavedeného náboženského hnutí.

Vysvětlí pojem **filosofie**. Pracuj s SCS.

Jaký je rozdíl mezi **sektou** a **kultem**? Vysvětlí význam těchto slov.

Protivšaklivému vlivu sekt na psychiku člověka bojují i nás i ve světě různá hnutí.

PREVENCE ZNEUŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Některé důvody vedoucí k závislosti:

1. Prostředí rodiny
 - zvyky a tradice v rodině;
 - přílišná tvrdost a nedostatek kontaktu s rodiči;
 - liberální a nedůsledná výchova;
 - manipulativní výchova;
 - nadměrná kontrola a náročnost;
 - neřešené rodinné konflikty;
 - nervozita a napětí;
 - nadměrné pocity viny;
 - domácí násilí;
 - stěhování, rozvod apod.
2. Prostředí školy
 - přístup učitele, jeho způsob výuky a řešení problémů;
 - neuspěchy ve škole, nadměrné nároky;
 - postavení v třídním kolektivu;
 - spolupráce mezi učiteli, školou a rodinou.
3. Vliv party a vrstevníků
 - tlak skupiny vrstevníků;
 - sociální pozice, status;
 - volba kamarádů, party;
 - vliv médií, „módní“ trendy (punk, techno, hippies aj.);
 - sekty, náboženství.

Vznik závislosti na drogách je vždy výsledkem souhrny řady faktorů, např. dědičných vlastností, vnějšího prostředí – výchovy v rodině, školy, party, ale i nevhodné reklamy apod.

Pravoslavní křesť vtaňují z mrazivých vod řeky Moskvy dítě při náboženském obřadu. 18. den v ruské metropoli.

Muž projíždí na koni hořící hranici o tradiční slavnosti „Luminares“ ve španělské vesnici San Bartolome de Pineros. Starodávný rituál má zajistit očistu koně v předvečer svátku sv. Antonína, který je ve Španělsku považován za patrona všech zlať.

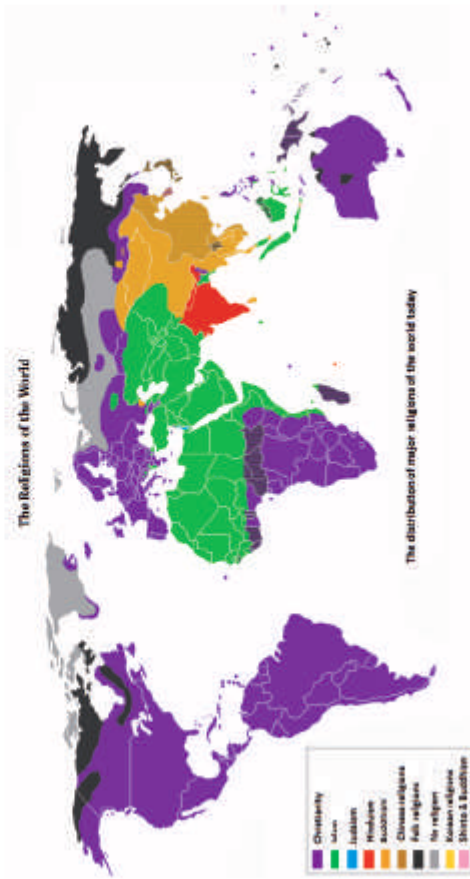

23. Ve skupině vytvořte plakát, na kterém stručně představíte jedno z následujících náboženství. Pomohou vám otázky uvedené níže a přiložená mapa.

Plakát musí být barevně a graficky zajímavě zpracován, musí obsahovat obrázky, informace nesmějí obsahovat faktické ani gramatické chyby.

- Jak se nazývá bůh/bohové?
- Kolikrát denně se věřící modlí a jakým způsobem?
- Jak vypadají chrámy/oltáře?
- Jak je bůh vyobrazen (v jaké podobě)?
- Jaké jsou symboly daného náboženství?
- Jaké svátky slaví?
- Mají lidé věřící v dané náboženství specifické předpisy ohledně oblékání a jídla?
- Jak vypadá rodina, manželství, případně milostný život věřících?
- Kdo je prorokem?
- Ve kterých zemích toto náboženství převažuje?
- Co vás zaujalo na tomto náboženství?

(4)

náboženského bojovníka, který dokázal zabít jen kvůli tomu, že nevěřil mému náboženství. Stal jsem se teroristou.

Nyní však již vím, že extrémní islámismus vsádku okradá mladé muslimy o jejich duši, obrací je proti společnosti a může skončit občanskou válkou, pokud se muslimové pokusí zavést přísná náboženská pravidla ve svých hostitelských zemích západní Evropy. Mírumilovná interpretace islámu je možná, některé islámské náboženské skupiny/organizace ale v současné době blokuji umírněnou teologickou reformu. Civilizovaný svět by měl rozpoznat obrovské nebezpečí, které extrémní islám představuje: musí být informován, sebrat odvahu a sjednotit se proti němu, aby ochránil jak generaci mladých muslimů, tak i zbytek lidstva před katastrofálními důsledky této militantní ideologie.

- 1) **Víš, co znamenají tyto výrazy: muslimský, džihád, islám, korán, integrální, mučedník, intelektuální proměna, rétorika, interpretace, generace?**
Pokud ne, zepřej se na konci čtení souseda nebo je najdi ve slovníku.
- 2) **Od jakého věku začíná výchova teroristů? Co je prvním impulsem?**
- 3) **Mohli by i tebe vychovat jako teroristu?**
- 4) **Proč myslíte, že terorista pochopil, že ubližovat lidem není správné?**

DUBEN

Samotné Velikonoce začínají šestou, tzv. **Květnou nedělí**. Je to den, kdy si věřící připomínají Ježíšův příjezd do Jeruzaléma, kde ho lidé vítali palmovými ratolestmi.

Čtvrtek po této neděli je tzv. **Zelený čtvrtek**, kdy si připomínáme poslední večeři Ježíše Krista s jeho učedníky.

Následuje **Velký pátek** – den ukřižování Ježíše Krista. Pro křesťany je dnem smutku. Váže se k němu řada pověstí. V tento den se mají otevřít skály a vydávat skryté poklady, kohouti mají snášet barevná vejce. Člověk by se měl v tento den umýt ráno v potoce, aby byl zdravý.

Víte, kdo byl Jidáš? Pokud nevíte, zjistěte to.

Po Velikém pátku následuje **Bílá sobota** – podle křesťanské tradice den uložení Ježíšova těla do hrobu.

Po Bílé sobotě přichází **neděle – Boží hod velikonoční a po ni Velikonoční pondělí**.

Zopakujte si, od čeho je odvozena délka našeho roku a jak se vyvíjel křesťanský kalendář.

DUBEN

Duben je druhý jarní měsíc. Je známý svým proměnlivým počasím.

Za duchovního ochránce jara je v naší zemi považován svatý Jiří, jehož svátek si připomínáme 24. dubna. Bývá zobrazován ve vltěném zápalu s drakem, kde představuje rytíře, který poráží zlo.

Vysvětlíte lidové pranostiky:

Duben studený a mokry plní sklepy a sudy.

Na svatého Jiří vyležají hadi a štíři.

Noc z 30. dubna na 1. května je u nás dodnes spojena se zvykem „pálení čarodějnic“. V minulosti lidé věřili, že oheň zapálený v tuto noc ochrání hospodářství před nebezpečnými nadpřirozenými silami, a zajistí tak zdar při nadcházejících pracích na poli. Dnes je tento obyčej vnímán jako příležitost k příjemnému posezení u ohně s rodiči nebo přáteli.

Tento svátek má svůj původ v kultuře starověkého národa Kelty.

Pomocí učebnice dějepisu zjistěte, kdy Keltové přišli na naše území a jak se nazýval kmen, který se zde usadil.

Diskutujte o tom, zda udržujete zvyk „pálení čarodějnic“.

Jaké nebezpečí je se slavením tohoto svátku spojeno?

Poslední večeře Páně (malba Leonarda da Vinci, 15. století)

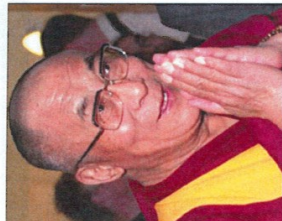
pomilážka

vyobrazení souboje sv. Jiřího s drakem

„pálení čarodějnic“

současný dalajlama Tändzin Gjamcho

Čtyři vznesené pravdy jsou návodem, podle kterého je život pojat jako utrpení, utrpení má příčinu, existuje stav bez utrpení a k tomuto stavu vede cesta.

Když Buddha vykládal čtyři vznesené pravdy, postupoval jako lékař. Nejprve je nutné poznat přítomnost nemoci (první vznesená pravda), následně se určí diagnóza (druhá vznesená pravda) a prognóza, zda se může nemocný uzdravit (třetí vznesená pravda). A nakonec musí lékař předepsat léčbu (čtvrtá vznesená pravda).

Cílem buddhismu je vysvobození ze **samsáry** – nekonečného koloběhu znovuzrození.

V současnosti je jedním z hlavních představitelů buddhismu ve světě **dalajlama**. Současný dalajlama je již čtrnáctým v řadě, pochází z Tibetu, ale z politických důvodů žije v exilu.

Zjistěte, jestli dalajlama někdy navštívil Českou republiku.

Buddhismus je spjatý se jménem Buddha, který byl šířitelem svého učení – tzv. dharmy, jejímž základem jsou Čtyři vznesené pravdy. Cílem buddhismu je vysvobození ze samsáry.

7. DALŠÍ NÁBOŽENSTVÍ A NOVÁ NÁBOŽENSKÁ HNUTÍ

Většina náboženství se shoduje na tzv. zlatém pravidle: „Nedělej druhým to, co nechceš, aby oni činili tobě.“

Vysvětlí, co toto pravidlo znamená.

DALŠÍ NÁBOŽENSTVÍ VE ZKRATCE

Mezi další náboženství patří např. **šintoismus, konfucianismus a taoismus**.

Šintoismus je japonské polyteistické náboženství, vyznává radostné stránky života a věčnosti přírody za její dary.

Taoismus je čínský filozofický směr, který zdůrazňuje harmonickou jednotu člověka s přírodou.

Konfucianismus je svým původem čínské náboženství, které jeho stoupenci chápou spíše jako způsob vzdělávání. Zdržuje tradiční hodnoty a úctu k člověku a k předkům. Název je odvozen od čínského myslitele Konfucia.

symbol šintoismu

symbol taoismu

socha Konfucia

NOVÁ NÁBOŽENSKÁ HNUTÍ

Kromě světových náboženství se můžeme setkat i s činností „nových náboženských hnutí“. Vznikají většinou **odtržením od velkého náboženského společenství**, se kterým zcela nesouhlasí. Vytvářejí se častěji v období nějaké nejistoty, neboť poskytují jednoznačný vzor chování v komplikovaném světě. Nová náboženská hnutí tvoří přirozenou součást náboženského života.

Vyhleďte názvy některých nových náboženských hnutí.

Kromě pojmu „nové náboženské hnutí“ se také můžete setkat s pojmem „sekta“, který původně sloužil k označení věškerých malých náboženských skupin, které vznikly odtržením od některého z hlavních náboženství a dostaly se s ním do konfliktu. Dnes je ale pojem „sekta“ chápán spíše negativně.

Mezi další náboženství patří např. šintoismus, konfucianismus a taoismus. Odtržením od velkých náboženských celků vznikají nová náboženská hnutí s cílem reformovat jejich hlavní myšlenky.

náboženské hnutí: anglicky – religious movement [řilidžas mu:vmanj] německy – die religiöse Bewegung
dalajlama: anglicky – Dalai Lama [delaɪ ˈlɑ:ma] německy – der Dalai-Lama

HINDUISMUS

Rozmanitě duchovní a náboženské tradice Indie se označují společným názvem **hinduismus**. Jde vlastně o národní náboženství Indie, které se odvíjí od starověké posvátné texty zvané **védy**. Autori a vykladači védských spisů byli **brahmáni**, zvláštní společenská vrstva specializovaná na náboženské záležitosti.

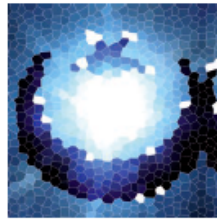
Tradiční indická společnost zahrnuje další tři vrstvy či třídy: **kšatrijové**, vládcové a bojovníci, **vaišjové**, hospodáři, a **šúdrové**, služebníci. Pozdější společnosti souvisí se dvěma dalšími důležitými idejemi indické náboženské tradice – s učením o **převtělování** a učením o zákonu **karmy**.

Podle učení o převtělování prochází každý člověk v průběhu svého duchovního vývoje **řadou vtělení** podle toho, jak si vedl v současném životě. Platí zde **zákon karmy**, tedy **spravedlivá rovnováha**: pokud člověk působil druhým bolest, bude muset právě takovou bolest vytrpět, pokud komal dobré skutky, stane se příjemcem odpovídajícího dobra.

Cílem duchovní cesty je vysvobození, mókša. Toto vysvobození spočívá ve vymáčení se z koloběhu znovutělování a splynutí s božstvím. Významnou pomocí na cestě duchovního pokroku je soubor tělesných a meditačních technik zvaný **jóga**.

V dějinách indického náboženství došlo k **několika reformám**, z nichž nejdůležitější je reforma starého védského náboženství v období **Upanišad** (8.–4. století př. n. l.), filozoficky zaměřených výkladů **starých védských spisů**.

ISLÁM

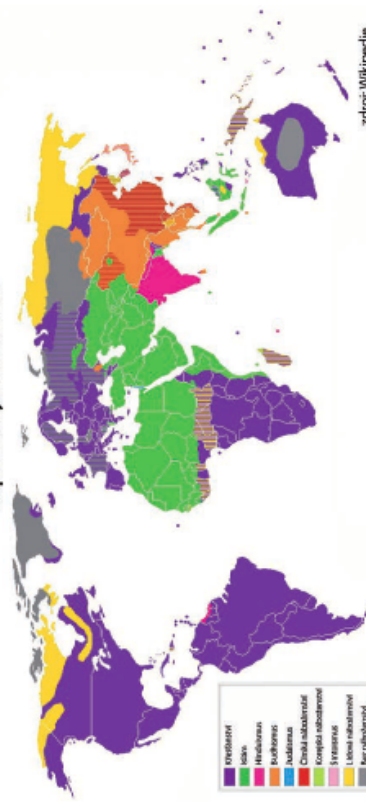
Islám vychází stejně jako judaismus a křesťanství z víry v **jedného Boha**, který je **Šťovítkem vesmíru** a **Pánem dějin**. Zakladatelem islámu byl arabský prorok **Mohamed**, který žil v **sedmém století** našeho letopočtu ve městě **Mekka**.

Ve věku čtyřiceti let prožil Mohamed neobyčejně silný **duchovní zážitek** – byl **povolan Bohem** k tomu, aby své současníky volal k víře v **jedného Boha** a nabádal je, aby se odvrátili od falešných bohů.

Po jistě době váhání Mohamed vystoupil se svou zvěstí veřejně, ale nakonec musel se svými věrnými z rodného města uprchnout a uchýlit se do **Medíny**. Mohamedovu zvěst lze celkově charakterizovat právě slovem **islám**, což znamená **odevzdánost do Boží vůle**. Zjevení, které přijal Mohamed od Boha, tvoří **svatou knihu islámu Korán**.

Nejdůležitější pokyny islámu je tzv. **pět pilířů islámu**, tedy **vyznání víry** (Není boha kromě Boha a Mohamed je jeho prorok), **dále náboženská daň**, **předepsaná modlitba pětkrát denně**, každoroční třicetidenní **půst v měsíci ramadán** (vždy od úsvitu do soumraku) a **několikadenní pouť ke svatyni v Mekce**, kterou je třeba vykonat jednou za život.

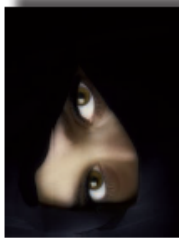
Mapa světových náboženství

zdroj: Wikipedia

Za závojem poznání

Náš úhlav pohledu na věc nám nezaručuje, že se jedná o skutečnou realitu.

1. příběh

Ondra: Tak co, Masúde, co říkáš na české kočky?

Masúd: No, blondky se mi líbí, ty u nás nemáme.

Ondra: A co třeba Jana? Sice není úplně blondýna, ale kočka to teda je.

Masúd: Je moc pěkná... To jo. Jerže já to nemám jednoduší...

Ondra: Počkej, jak to myslíš? Tak ji nekam pozvi, vždyť je to snadný!

Masúd: To bych mohl, to jo, ale vzít si tedy žádnou holku nemůžu.

To by měla nepřežít. Musím si vzít muslimku.

Ondra: Cože? To si děláš legraci. To ti holku vyberou rodiče?

Masúd: No ano, to je přece normální, manželství je vždycky věc dohody.

Jana: Ahoj, kluci. Co tady řešíte?

Ondra: Tebe přece.

Jana: Jak to?

Ondra: Jestli jsou lepší české holky než muslimky a jestli by si tě mohl Masúd vzít.

Jana: No tak to by má náš fakt přiznání.

Masúd: A to jako proč? Žádni chlapi nejsou tak dobří jako Arabové!

Jana: No, jasně! Z avřou ženu doma, hodí jí nadř přes hlavu a nedovolí jí pracovat.

Jana: A já fakt netoužím mít osm dětí. A tebe bych ani nechtěla.

Masúd: Tos teda docela přehánala. Já bych zase nechtěl holku, které kouká ze suknné zadek, kouří a pod mejkapem není ani vidět, jak vypadá.

2. příběh

Petra: Víš, o čem jsem přemýšlela? Chodí tvoje máma zahalená i doma?

Hasan: Ne, doma ne. Muslimky nechodí doma zahalený... a moje máma nechodí v šátku vůbec.

Petra: A to je vůbec možný? Pořád se říká, že muslimky musí chodit zahalený.

Hasan: Ono se o islámu vůbec spousta věcí jen říká... o různých skupinách, zemích... Vůbec mi vadí, že se říká, že islám je násilný, že chlapi se chovají k ženám špatně! Tak úplně pravda to teda není.

Petra: No ale úplně rovnoprávní vztah mezi sebou teda nemají!

Hasan: No a co je to ten rovnoprávní vztah? Čemu tak říkáš?

Petra: No... že mají oba právo srovněně rozhodovat o svém životě... že si každý z nich může dělat, co chce...

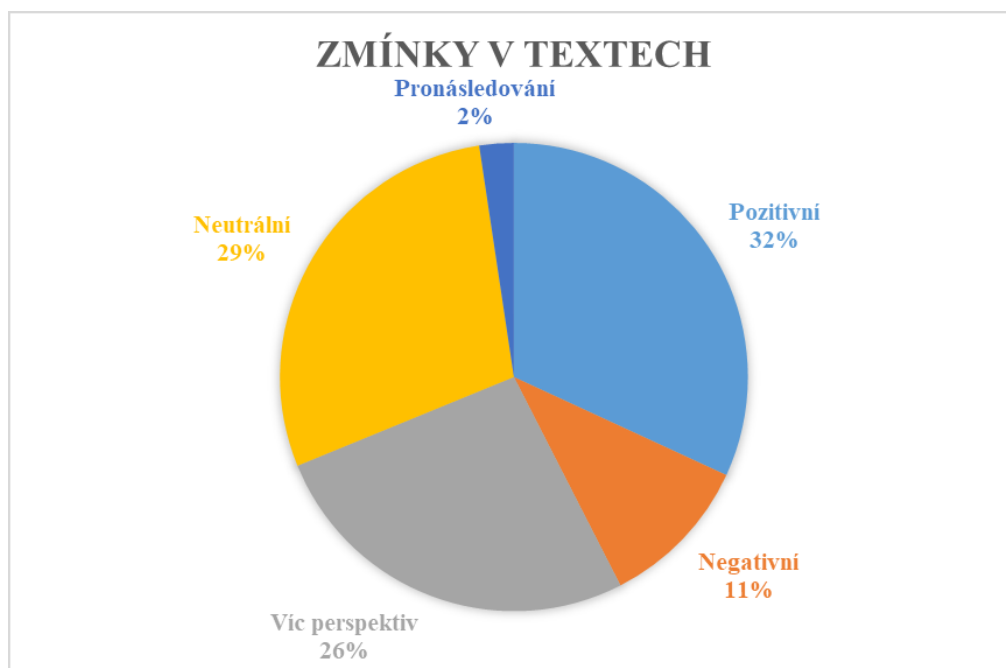
Hasan: No jo, ale zase taková ženská nemá žádnou oporu, žádnou jistotu. Když si chlap najde milenku a rozvede se, tak žena zůstane na všechno sama a nikdo jí nepomůže. U nás si jí vezme a postará se o obě... Tak co je lepší?

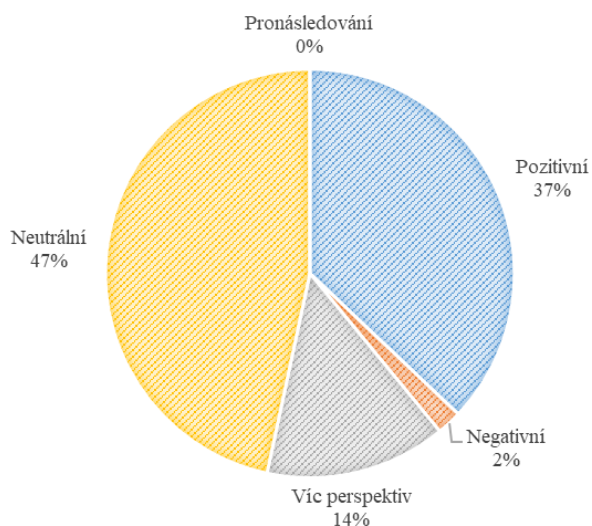
Příloha č. 24 Kompletní vyhodnocení

učebnice	+	-	+-	0	?		K	Ž	I	P	A	M	H	B	N
DĚJEPIS															
Dialog 6	24	1	4	39	0		9	10	0	7	38	15	5	3	0
Dialog 7	23	9	32	10	0		75	5	14	5	5	1	0	2	0
Dialog 9	9	5	3	10	0		19	9	8	1	0	0	0	0	5
Fraus 6	13	0	8	15	0		5	4	1	5	13	8	4	3	1
Fraus 7	18	10	26	9	0		60	7	7	4	0	4	0	0	0
Fraus 8	8	2	7	20	0		36	3	2	1	1	1	0	0	0
Fraus 9	5	1	4	10	5		17	8	3	0	0	0	0	0	2
Nová škola 6	13	0	5	21	0		11	3	0	4	20	12	1	1	0
Nová škola 7	6	3	21	14	0		44	3	5	2	2	0	0	0	0
Nová škola 8	3	1	6	6	3		17	11	1	1	0	0	0	0	1
Nová škola 9	5	2	3	3	3		14	6	3	1	0	0	0	0	1
Nová škola Duha 6	5	0	5	29	0		12	0	0	9	15	9	0	0	0
Prodos 6	15	3	8	31	0		10	2	0	12	27	16	1	2	0
Prodos 7	18	2	25	10	0		53	5	7	7	1	0	0	0	0
Prodos 8	1	14	8	10	0		33	7	1	0	0	0	0	0	1
Prodos 9	4	3	1	5	6		10	6	3	0	0	0	0	0	2
SPL - Práce K6	11	0	6	5	0		5	2	1	5	13	10	1	1	0
SPL - Práce K7	15	4	18	3	0		40	9	4	9	0	0	0	0	0
SPL - Práce K8	9	4	12	5	0		29	10	3	0	3	0	2	0	0
SPL - Práce M6	26	0	10	6	0		18	12	0	6	16	10	2	2	1
SPL - Práce M7	26	17	23	4	0		69	5	8	3	1	1	0	1	0
SPL - Práce M8	14	5	8	14	0		39	4	1	1	3	1	1	0	0
SPN 6	25	3	5	20	0		15	8	4	8	27	11	1	1	0
SPN 7	20	12	16	12	0		55	7	3	3	1	0	0	0	0
SPN 8	6	1	6	8	0		17	5	2	1	1	1	0	0	3
SPN 9	5	5	1	1	7		14	8	3	0	0	0	0	1	2
VÝCHOVA K OBČANSTVÍ															
Fraus 6	4	2	2	6	0		10	3	3	1	0	1	0	0	0
Fraus 7	3	0	4	9	0		9	2	3	2	0	0	1	1	5
Fraus 8	3	0	0	0	0		2	0	0	0	0	0	0	0	2
Fraus 8 + RV	0	0	1	1	0		0	0	0	0	1	1	0	0	0
Fraus 9	2	0	0	0	0		2	0	0	0	0	0	0	0	0
Fraus 9 + RV	1	1	1	2	0		3	0	0	0	0	0	1	1	2
Nová škola 6	5	0	0	6	0		6	2	3	2	3	0	0	0	1
Nová škola 7	4	0	2	3	0		0	3	6		0	0	0	1	3
Nová škola 8	2	0	0	4	0		4	0	0	0	1	1	0	0	0
Nová škola 9	5	0	5	0	0		6	5	4	1	1	1	4	3	5
Gaudeamus	5	3	2	4	0		10	3	6	3	1	0	0	0	3
SPL - Práce	7	0	1	3	0		9	4	2	0	0	0	0	0	1
ETICKÁ VÝCHOVA															
Fraus	1	1	2	5	0		4	1	1	0	0	0	1	1	6
NIDV 6-7	14	1	0	1	0		8	1	1	0	1	3	0	0	5
NIDV 8-9	4	3	5	0	0		4	1	3	0	1	0	2	2	6

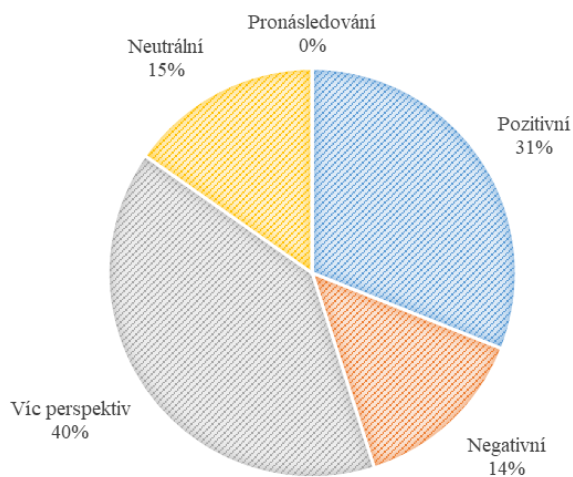
Příloha č. 25 Dějepis – souhrn hodnocení

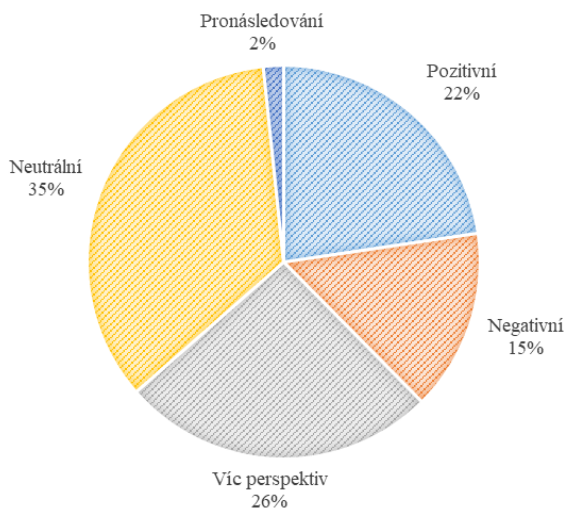
ZMÍNKY PRO 6. ROČNÍK

ZMÍNKY PRO 7. ROČNÍK

ZMÍNKY PRO 8. ROČNÍK

ZMÍNKY PRO 9. ROČNÍK

